

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КРАЇНОЗНАВСТВА ТА ТУРИЗМУ

Сталий розвиток гірськолижного туризму: імплементація досвіду
Аспена (США) для Буковелю (Україна)

за спеціальністю: 242 Туризм
галузі знань: 24 Сфера обслуговування
за освітньо-професійною програмою: Туризм
на здобуття освітнього ступеня: Бакалавра

Кваліфікаційна робота бакалавра
здобувачки денної форми навчання
IV курсу
групи «Організація туристичної
діяльності»
Мальчик Юліани Сергіївни

Науковий керівник:
к. геогр. н., доц. Михайленко Т.І.

КИЇВ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГІРСЬКОЛИЖНОГО ТУРИЗМУ	5
1.1 Гірськолижний туризм – сутність поняття.....	5
1.2. Роль туристичної інфраструктури для розвитку гірськолижного туризму.....	10
1.3. Методика дослідження	16
РОЗДІЛ II ГІРСЬКОЛИЖНИЙ ТУРИЗМ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ КУРОРТІВ АСПЕН (США) ТА БУКОВЕЛЬ (УКРАЇНА)	18
2.1 Гірськолижний туризм курорту Аспен	18
2.2 Гірськолижний туризм курорту Буковель	29
2.3 Імплементация американського досвіду розбудови для українського гірськолижного туризму	36
РОЗДІЛ III СТАЛИЙ РОЗВИТОК ГІРСЬКОЛИЖНОГО ТУРИЗМУ: ДОСВІД АСПЕНА ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ БУКОВЕЛЯ.....	45
3.1 Екологічні та соціальні виклики розвитку курорту Буковель	45
3.2 Система сталого розвитку гірськолижного туризму на прикладі курорту Аспен	48
3.3 Стратегічні напрями імплементації досвіду Аспена для сталого розвитку Буковеля.....	55
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
ДОДАТКИ.....	69

ВСТУП

Актуальність роботи. Гірськолижний туризм є одним з найбільш динамічних і прибуткових сегментів світової туристичної індустрії. Розвиток цієї сфери забезпечує значні економічні вигоди для регіонів-господарів. Аспен, розташований у США, є визнаним лідером у галузі гірськолижного туризму, який пропонує унікальний досвід висококласного відпочинку.

Буковель є не лише символом українського гірськолижного туризму, але й взірцем якісної інфраструктури та високого рівня обслуговування, що робить його основним осередком для розвитку гірського туризму в Україні. Враховуючи зростаючий інтерес до гірськолижного відпочинку в Україні та потенціал курорту Буковель, вивчення та імплементація американського досвіду є актуальним для подальшого розвитку туризму в Україні.

Гірськолижний туризм є важливим для економіки та туристичної індустрії як у Сполучених Штатах, де курорти, такі як Аспен, грають ключову роль у сталому розвитку регіонів і створенні робочих місць, так і в Україні, де Буковель та інші курорти визначаються як стратегічний напрямок для підвищення привабливості країни на світовому туристичному ринку. Це сприяє розвитку інфраструктури та залученню як внутрішніх, так і іноземних туристів.

Зважаючи на глобальні кліматичні виклики, сталий розвиток у сфері гірськолижного туризму набуває особливого значення, адже передбачає раціональне використання природних ресурсів та мінімізацію екологічного навантаження на гірську екосистему. Впровадження екологічно відповідальних практик є важливою умовою для збереження кліматичної рівноваги та забезпечення довгострокової життєздатності туристичних територій.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у необхідності аналізувати та порівняти досвід функціонування та розвитку гірськолижних курортів

Аспен (США) та Буковель (Україна) для виявлення ефективних стратегій, які можуть бути адаптовані та застосовані в контексті сталого розвитку українського гірськолижного туризму.

Задля досягнення мети дослідження поставлені наступні завдання:

- 1) дослідити історію та сучасний стан гірськолижного туризму в Аспені та Буковелі;
- 2) провести порівняльний аналіз інфраструктури, послуг та управлінських практик курортів Аспен і Буковель;
- 3) визначити основні фактори успіху гірськолижного туризму на прикладі Аспена;
- 4) сформувані авторські рекомендації щодо імплементації американського досвіду для розвитку курорту Буковель;
- 5) обґрунтувані важливість впровадження принципів сталого розвитку в гірськолижному туризмі з урахуванням збереження природних ресурсів та адаптації до кліматичних змін.

Об'єктом дослідження виступає гірськолижний туризм. **Предмет дослідження** - гірськолижні курорти Аспен (США) і Буковель (Україна).

Наукова новизна - дослідження має на меті вперше узагальнити та систематизувати досвід Аспена в контексті його можливої адаптації та впровадження в українських умовах на прикладі курорту Буковель. Результати дослідження можуть сприяти розробці нових стратегій для управлінців Поляницької ОТГ, до якої входить Буковель, а також для керівництва самого комплексу, що сприятиме підвищенню ефективності функціонування та конкурентоспроможності Буковелю серед інших українських гірськолижних курортів.

Структура роботи. Дана курсова робота містить 66 сторінок; складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Дана робота була написана на основі 37 джерел, включає п'ять таблиць (складених автором) та 9 рисунків.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИ КО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГІРСЬКОЛИЖНОГО ТУРИЗМУ

1.1 Гірськолижний туризм – сутність поняття

Стрімкий розвиток туризму, організація масового відпочинку гірськолижників, забезпечення необхідного при цьому комфорту призвели до створення в ряді розвинених країн цілої індустрії зимового відпочинку, що зайняла провідні позиції у національній економіці. Сучасний гірськолижний центр включає готельні комплекси, систему м'ятникових, канатно-крісельних і буксирувальних доріг – підйомників, траси спусків різної протяжності і складності, навчальні схили, службу трас і контрольно рятувальну службу, спортивні організації та споруди, магазини, пункти прокату спортивного спорядження, гірськолижні школи [1].

Гірськолижний туризм належить до спеціальних видів туризму, так як є комбінованим видом туризму і включає елементи таких видів: лікувально оздоровчий, рекреаційний, спортивний аматорський, екологічний туризм. По створенню туристичного продукту гірськолижний туризм відноситься до капіталомістким і трудомістким видів туризму [3].

Наприклад, А. Конох розглядає гірськолижний туризм як специфічний вид туристсько-спортивної діяльності, який поєднує рекреаційну функцію туризму й елементи спортивного туризму, за умови, що фізичні навантаження при цьому не перевищують потенційних можливостей людини [28].

П. Масляк вважає, що гірськолижний туризм здійснюється шляхом подолання певної відстані, території, маршруту активним способом, покладаючись на власні вольові та фізичні зусилля. Саме активна форма пересування на чистій або умовно чистій в екологічному плані території з гарними краєвидами дає великий ефект [29].

Л. Шматько вважає, що самодіяльний гірськолижний туризм – не сфера послуг, а достатньо самостійна соціально орієнтована сфера і спосіб

життя значного прошарку суспільства, для якого гірськолижний туризм служить ефективним засобом фізичного оздоровлення [30].

Найбільш вдало, на думку автора, поняття гірськолижного туризму розглядають О. Дмитрук і Ю. Щур, які трактують, що гірськолижний туризм обов'язково передбачає подолання маршруту активним способом, тобто без використання механічних транспортних засобів, покладаючись лише на власні сили, реалізуючи вміння і навички пересування на лижах.

Активний рух - визначальна риса гірськолижного туризму. За цією ознакою його можна назвати активним туризмом (іншомовні відповідники: *adventure tourism* - пригодницький туризм, *extreme tourism* – екстремальний туризм, *action tourism* – власне активний туризм) [31].

Беручи до уваги зазначені положення, а також представлені в науковій літературі підходи до визначення поняття гірськолижного туризму, під цим поняттям розуміти треба специфічний вид туристсько-рекреаційної діяльності, головна риса якого – активний спосіб пересування, який має на меті ознайомлення з природою, культурою, історією території подорожі, відновлення фізичних, психічних, духовних сил людини, удосконалення туристських знань, умінь і навичок активного відпочинку та рекреації.

Можна виділити наступні чотири основні функції гірськолижного туризму, які включають.

– Спортивну та рекреаційну функцію – гірськолижний туризм надає можливість людям займатися активними видами спорту, що сприяє покращенню фізичного здоров'я та загального самопочуття.

– Функцію туристичної привабливості – розвиток гірськолижних курортів робить гірські регіони привабливими для туристів, що може призвести до зростання туристичного потоку та економічного розвитку.

– Економічну функцію – гірськолижний туризм створює робочі місця, сприяє розвитку місцевої інфраструктури, а також приносить прибуток в господарство через туристичні послуги та товари.

– Соціальну та культурну функції – курорти можуть стати місцем проведення культурних та розважальних подій, що сприяє соціальній інтеграції та обміну культурним досвідом.

Гірськолижний туризм є унікальним і невід’ємним компонентом сучасної туристичної індустрії, займаючи важливе місце серед інших видів туризму, таких як активний, рекреаційний, культурний, спортивний, екстремальний, велосипедний, пригодницький, сільський та лікувально-оздоровчий.

Його особливість полягає в наданні туристам можливості не лише насолоджуватися природною красою гірських регіонів, але й активно витратити час, займаючись лижами чи сноубордом. Гірськолижні курорти створюють специфічне середовище, об’єднуючи в собі елементи спортивної активності, розваг та культурного обміну.

Фактори розвитку гірськолижного туризму включають ряд ключових елементів, що формують привабливість гірських регіонів для туристів, а саме:

- a) кліматичні умови, такі як наявність достатнього снігового покриву та сприятливі погодні умови, що стають визначальними для успіху гірськолижних курортів;
- b) розвинена інфраструктура, така як траси, підйомники, готелі та ресторани, що грає важливу роль у забезпеченні комфортного відпочинку;
- c) економічні чинники, такі як інвестиції та маркетинг, сприяють залученню туристів та розвитку господарства;
- d) технологічний прогрес, впровадження новітніх систем безпеки та сервісів також впливають на рівень зручності для відвідувачів;
- e) надто важливою є співпраця з іншими галузями, такими як гастрономія та культура, для створення комплексних туристичних пропозицій та підвищення конкурентоспроможності гірських регіонів на туристичному ринку.

Зачатки територіальної організації туризму в горах можна побачити з початку XIX ст. в деяких селах в Альпах, які перш за все задовольняли потреби альпінізму, що розвивався в той час.

Зі створенням альпійських клубів у другій половині XIX ст. в таких країнах, як Франція, Італія і Австро-Угорщина, інтерес до підкорення гірських вершин набуває все більшої популярності. У зв'язку з цим ініціюється будівництво хатин і притулків в гірській місцевості, які використовувалися в основному в літній час. Дана тенденція закріплюється як домінуюча на тривалий період [7].

Навіть на пізньому етапі освоєння гірських місцевостей такі піонерні гірськолижні курорти, як Шамоні (Франція) і Санкт-Моріц (Швейцарія), відвідувалися в основному влітку з метою кліматолікування або для естетичної насолоди незайманою природою (спостереження гірських ландшафтів, відвідування льодовиків) [7].

Захоплення зимовими видами спорту набуває масового характеру тільки після Першої світової війни і розвивається стрімкими темпами зростання. Процес «колонізації» гірських місцевостей за рахунок будівництва лижних трас змінює відношення в їх експлуатації як туристичного ресурсу. З масовим нарощуванням зимових видів спорту гірськолижні курорти піднімаються все вище в гори, створюючи умови для « нової урбанізації, народженої туристської експансією» [8].

Ця форма урбанізації, одночасно з досягнутим ефектом щодо задоволення туристських потреб, почала провокувати проблеми різного характеру – екологічні, соціальні та економічні. Лижі поступово «завойовують» все більше гір в Європі і по всьому світу, направляючи мільйони туристів до них. До кінця 60-х рр. минулого століття кількість гірськолижних туристів випереджає за короткий період навіть світовий обсяг туристів купальнопляжного відпочинку [8].

З початку 1930-х років гірські лижі стали ще значно популярнішими, перетворившись на улюблений вид масового відпочинку та туризму. Цей

період ознаменувався будівництвом численних гірськолижних баз і схилів. Будівництво підйомників стало ключовим елементом, що сприяв «гірськолижному буму» [2].

Любителі гірських лиж каталися по всьому світу - від Австрії і Франції до США, Японії, Нової Зеландії та навіть на Філіппінах. Гірськолижний туризм поширився на всі континенти, включаючи екваторіальну Африку. У Західній Європі створено понад 4 мільйони місць для зимового відпочинку, а у Франції кількість гірськолижників у 1990-х роках досягла 5 мільйонів [2].

Серед «піонерів» гірськолижного туризму варто виділити Джона Томпсона «Снігоступ» - найпершого сучасного гірськолижника і завзятого мандрівника, який використовував лижі, щоб доставляти пошту принаймні двічі на місяць через крутий східний уступ Невади до віддалених шахтарських таборів Каліфорнії та в інші населені пункти. Його подорожі почалися в 1855 році і тривали щонайменше 20 років. Маршрут Томпсона довжиною 140 км зайняв три дні та 48 годин назад із пакунком, який зрештою перевищив 45 кг пошти [5].

Сесіл Слінгсбі був одним із перших європейських практиків гірськолижного туризму. Він перетнув перевал Кейзер у Норвегії заввишки 1550 метрів на лижах у 1880 році. Серед інших мандрівників відомі Адольфо Кінд, Арнольд Лунн, Отторіно Меццалама, Патрік Валленсант і Кіліан Йорнет Бургада [5].

Нині гірськолижний туризм став одним з найважливіших соціально-економічних явищ, що впливають на розвиток окремих гірських територій, країн і регіонів. При його розвитку виявляється сильний мультиплікативний ефект на багато галузей, що сприяє сталому соціально-економічному розвитку територій [6].

У контексті сучасних екологічних викликів гірськолижний туризм має базуватись не лише на економічній доцільності, а й на принципах сталого розвитку. Сталий туризм, що також трактується як «екотуризм» або

«відповідальний туризм», передбачає досягнення балансу між економічними, соціокультурними та екологічними інтересами з метою забезпечення довготривалих вигод як для теперішніх, так і для майбутніх поколінь [40]. Його ключовою метою є поєднання туристичної активності із захистом природного середовища та збереженням культурної спадщини.

У цьому контексті важливо впроваджувати практики, що забезпечують екологічну рівновагу в межах туристичних територій. До таких належать використання ресурсозберігаючих технологій, обмеження урбанізаційного тиску на гірські ландшафти, підтримка місцевих екосистем та врахування кліматичних ризиків у процесі планування і розвитку курортної інфраструктури. Такий підхід сприяє збереженню природного середовища й забезпечує сталі перспективи функціонування гірськолижного туризму в умовах глобальних змін.

1.2. Роль туристичної інфраструктури для розвитку гірськолижного туризму

Головним чинником ефективного використання рекреаційних ресурсів є наявність в межах туристичних дестинацій туристичної інфраструктури. Незважаючи на значну кількість праць, пов'язаних з розвитком туристичної інфраструктури, на сьогодні не існує єдиного прийнятного для науковців та практиків туристичної галузі її визначення.

Термін інфраструктура і перша самостійна теорія інфраструктури вперше постали у працях А. Маршала та Д. Кларка в першій половині 20 ст. Загалом, інфраструктура - це сукупність галузей і видів діяльності, які обслуговують виробництво (виробнича інфраструктура – транспорт, зв'язок, шляхи, лінії електропередач) і населення – (соціальна інфраструктура - комплекс закладів охорони здоров'я, торгівлі, тощо [32].

Згідно Закону України «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про туризм» туристична інфраструктура – сукупність різних

суб'єктів туристичної діяльності (готелі, туристичні комплекси, кемпінги, мотелі, пансіонати, підприємства харчування, транспорту, заклади культури, спорту тощо), які забезпечують прийом, обслуговування та перевезення туристів. Таким чином, це будівлі і споруди, засоби комунікації, транспортна система, які задіяні в наданні туристичних послуг [33].

На думку автора, туристична інфраструктура - це сукупність штучно створених рекреаційних закладів та супутніх об'єктів, побудованих для загального користування за рахунок державного або приватного інвестування. Послуги туристичної інфраструктури відіграють ключову роль, яка зв'язує різні сектори туристичної галузі, включаючи кінцевого споживача та початкове визначені процесом становлення індустріального, а згодом - постіндустріального суспільства, адже таке суспільство не може обходитись без них.

З точки зору автора роботи, туристична інфраструктура є ключовим елементом розвитку гірськолижного туризму. Вона забезпечує доступність та зручність для туристів, гарантує їхню безпеку на лижних трасах, надає комфорт через належні готелі та ресторани, а також створює економічні вигоди для місцевих громад. Інфраструктура є важливим фактором для приваблення та утримання туристів, сприяючи сталому розвитку гірськолижних регіонів.

Якщо траси, підйомники, пункти прокату, гірськолижні школи відносимо до специфічної інфраструктури, бо без неї неможливо займатися гірськолижним спортом, але в інших видах рекреаційної діяльності вона не застосовується, то все інше (засоби розміщення, заклади харчування, паркінги, лікувально-профілактичні та анімаційні заклади, підприємства з надання супутніх послуг) – до звичайної інфраструктури, адже вона створює комфортні умови для гірськолижних занять і притаманна не тільки такого роду рекреації [8].

Гірськолижні траси можуть бути самостійними або об'єднаними однією територією в комплекс із визначеними межами, який охоплює гірськолижні траси різного ступеня складності і з різним призначенням, а також інші траси, витяги і канатні дороги для перевезення людей, лижні стежки та маршрути, що забезпечують зв'язок між гірськолижними трасами і ділянками для пересування туристів.

Гірськолижні траси класифікуються за такими наступними категоріями.

– Найпростіші траси - зелені. Це траси, на яких початківець-гірськолижник може їхати по прямій, практично не набираючи швидкості. У деяких місцях для того, щоб лижі ковзали, доводиться відштовхуватися палицями. Траси ретельно доглянуті, бугри відсутні.

– Наступні за складністю - сині траси. На таких трасах комфортно себе почуває лижник, який вже засвоїв повороти та маневри. Збільшений нахил, змінний рельєф, відсутність бугрів і різких перепадів схилу роблять спуски по синіх трасах більш цікавими та різноманітними для лижників середнього рівня. У деяких країнах, наприклад, у Америці, цей тип трас об'єднано з наступним - червоними трасами (позначаються синім).

– Найбільш цікавими є червоні траси, вони мають ще більший нахил, характеризуються відсутністю пологих ділянок або поєднанням недовгих крутих місць, де вже необхідно доволі добре володіти поворотами малого радіуса на паралельних лижах. В цю категорію потрапили і деякі спуски «поза трасами», які мають меншу стрімкість, але через деякі природні особливості (наприклад, глибокий сніг чи вузькі місця) не можуть бути рекомендовані лижникам із невеликим досвідом катання.

– Наступний клас трас - чорні - для експертів. На них можна зустріти що завгодно – від крутих жорстких дощок з горбами до цілинного крутого снігу, вузькі місця, круті повороти з перепадом схилу. Зазвичай ці спуски марковано чорним пунктиром. Окрім того, сюди належать штучні

горби і трампліни для сноубордерів. У Америці існує ще один клас трас - подвійні чорні. Назви цих трас відповідають їх характеру [9].

При плануванні лижної території враховується рівень навичок катання лижників, який включає набір обов'язкових параметрів: вміння керувати, техніка поворотів, впевненість на різних типах трас, а також володіння технікою безпеки та взаємодії з іншими лижниками на трасі. (див.табл.1.1).

Таблиця 1.1. – Планування лижної території

Рівень навичок катання на лижах	Кут нахилу траси, °	Частка від загальної кількості лижників, %	Кількість лижників, яка перебуває на трасах, лижників/0,4 га	Перепад висот, який лижник долає за годину, м.
Початківець	10-15	5	22-44	128
Новачок	15-25	10	18-26	288
нижче середнього	25-35	20	13-22	385
Середній	30-40	30	9-15	513
вище середнього	35-45	20	7-9	577
Високий	45-60	10	4-7	673
дуже високий	понад 60	5	4-7	962

Джерело: створено автором на основі [10]

Підготовка лижної траси передбачає ретельне вирівнювання поверхні, усунення нерівностей та природних перешкод, таких як дерева, кущі, велике каміння і будь-які зайві конструкції. На складних ділянках, де висока ймовірність падінь, потенційно небезпечні об'єкти, як-то скелі чи великі камені, або прибираються, або огорожуються захисними бар'єрами та м'якими матами. Для безпеки на схилах встановлюють спеціальні сітки, а стовпи освітлення та опори канатних доріг на трасах прикриваються захисними матами [9].

Обладнання для вироблення штучного снігу, як снігові гармати та гідранти, також огорожуються та захищаються. Поруч з лижними трасами

розміщуються пункти аварійно-рятувальних служб, осначені всім необхідним для надання допомоги [9].

Траси, призначені для нічного катання, обладнані штучним освітленням, що охоплює всю площу траси. Освітлювальне обладнання розташовується таким чином, щоб забезпечити достатній рівень світла і не викликати засліплення у лижників під час спуску [9].

Невід’ємною складовою інфраструктури будь-якого гірськолижного курорту є підйомник - технічна споруда в гірській місцевості, призначена для підйому гірськолижників і сноубордистів до місця початку спуску [11]. Розрізняють два основних класи гірськолижних підйомників –повітряні та наземні (див.рис.1.1.).

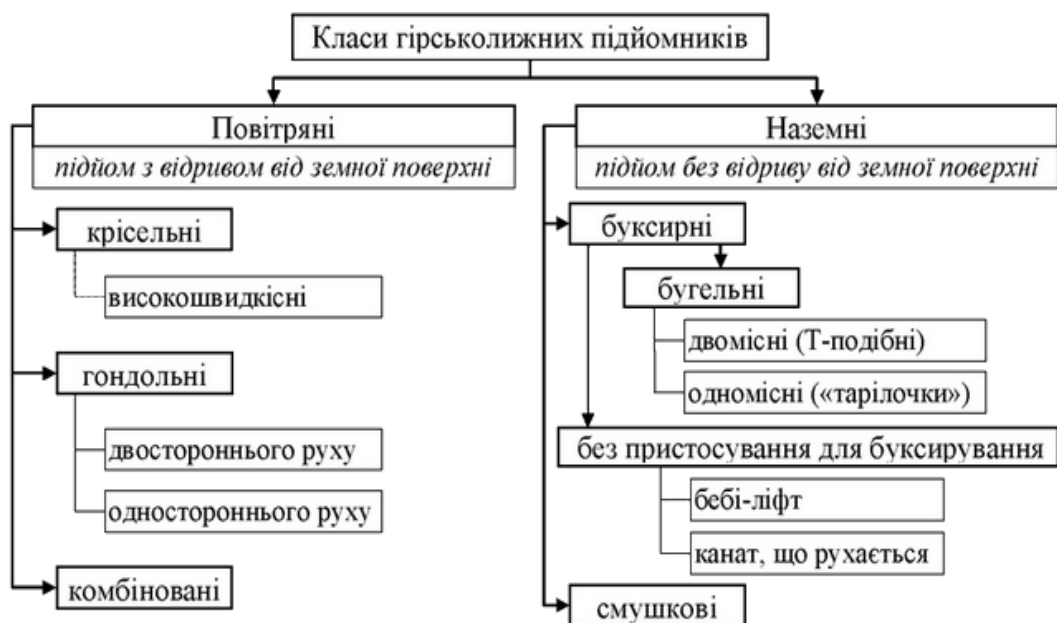

Рис.1.1. Класи та типи гірськолижних підйомників
(складено за [10; 11])

Біля підйомників і на трасах розміщують інформаційні табло з даними про стан трас, правила безпеки, контактні номери служб порятунку, погодні умови та іншу важливу інформацію [9].

Для забезпечення гарної доступності курорту важливі якість і характеристики під'їзних доріг. Крім того, на курорті повинні бути магазини, прокатне обладнання, служби швидкої допомоги, лижна патрульна служба, лижні школи, а також рятувальні служби для випадків надзвичайних ситуацій. Іноді курорти співпрацюють з місцевими лікарнями [9].

Система закладів харчування повинна бути збалансована відносно кількості лижників. Це можуть бути як ресторани, так і заклади швидкого харчування. Останні даватимуть можливість швидко поїсти відвідувачам та повертатися на схили. Рівновага між ресторанами та закусочними на горі так само, як і біля підніжжя, одночасно дає лижникам можливість вибору і дозволяє забезпечувати потребу в харчуванні [10].

На гірськолижних курортах розміщення зазвичай включає в себе різноманітні спеціалізовані заклади, що відповідають потребам та очікуванням туристів. Головними видами розміщення є гірськолижні готелі та курортні комплекси, які часто розташовані прямо на території або в безпосередній близькості до трас та підйомників. Ці заклади пропонують різні класи номерів, від економ-класу до розкішних люксів, враховуючи різні бюджетні можливості відпочиваючих.

Призначення готелів та курортних комплексів на гірськолижних курортах також включає спеціалізовані сервіси для лижників, такі як прокат лижного та сноубордичного обладнання, школи катання для початківців, зберігання та обслуговування лижного спорядження. Заклади розташовані таким чином, щоб забезпечити зручний доступ до гірськолижних трас та інфраструктури, забезпечуючи тим самим максимальний комфорт для туристів під час їхнього зимового відпочинку.

Згідно з цим, гірськолижні курорти володіють розвиненою інфраструктурою, яка включає спеціалізовані елементи, такі як гірськолижні траси, підйомники, пункти прокату і школи, що є необхідними для зайняття гірськолижним спортом. Інші аспекти, такі як готелі,

ресторани, паркінги і супутні послуги, також грають важливу роль у створенні комфортних умов для відпочинку та розваг на гірськолижних курортах. Всі ці компоненти інфраструктури спільно визначають атмосферу та забезпечують задоволене відвідувачів на гірськолижних курортах.

1.3. Методика дослідження

Початковий етап роботи передбачав вивчення сутності поняття «гірськолижний туризм» та його основних складових частин, для чого було проаналізовано дослідження окремих науковців – туризмознавців. В результаті цього автор виявив, що різні дослідники дещо по-різному сприймають дане поняття одні - більш лаконічно, інші - досить широко з урахуванням інституційних та супутніх установ, які забезпечують повноцінне функціонування туристичної сфери. Були використані такі методи дослідження: аналіз, синтез, узагальнення, пояснення та порівняння.

На другому та третьому етапах роботи необхідно було дослідити особливості функціонування гірськолижних курортів Аспен (США) та Буковель (Україна). Важливим став метод аналізу, оскільки потрібно було визначити головні складові туристичної інфраструктури курортів, їх історію створення та становлення.

В результаті цього проведений детальний опис ресурсної складової, що включає природні чинники, зони курортів, готелі, ресторани, транспортна інфраструктура та дозвілля туристів. Значну роль відіграв статистичний метод, так як в цих розділах створено кілька таблиць, які відображають специфіку розвитку гірськолижних курортів Аспен та Буковель.

Метод структурного аналізу виявився також при дослідженні та опису рисунків-картосхем курортів, взятих із офіційних джерел. Вивчення закладів ресторанного господарства та інфраструктури дозвілля передбачало активне використання описового методу, так як потрібно було

дати пояснення популярності тих чи інших туристичних дестинацій курорту.

Більш того, даний етап роботи дав змогу зрозуміти в чому полягають сильні сторони окремих курортів, тому згадаємо і про методи дедукції та індукції, які використовувалися у взаємозв'язку.

Заключний етап роботи мав на меті співставити та порівняти специфіку гірськолижного туризму курортів Аспен і Буковель. Тут доречними стали методи порівняння, аналогії, характеристики. Метод ідеалізації дозволив сформуванню уявлення про перспективний майбутній стан туристичної інфраструктури курорту Буковель з урахуванням досвіду Аспена.

Найважливішим методом в даному розділі виявився метод порівняння, оскільки автор співставив кожен окрему складову гірськолижного туризму Аспена та Буковеля, в результаті чого було сформульовано авторські пропозиції щодо вдосконалення гірськолижного курорту Буковель. Найбільше на даному етапі роботи використовувалися порівняння, аналогія та характеристика.

РОЗДІЛ II ГІРСЬКОЛИЖНИЙ ТУРИЗМ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ КУОРТІВ АСПЕН (США) ТА БУКОВЕЛЬ (УКРАЇНА)

2.1 Гірськолижний туризм курорту Аспен

Аспен – найпрестижніший гірськолижний курорт у США, розташований у мальовничій долині Roaring Fork серед величних засніжених Скелястих гір. Він відомий своїми чудовими лижними трасами різного рівня складності, великою кількістю сонячних днів, розвинутою інфраструктурою, яка пропонує широкий вибір розваг і можливостей для відпочинку [14]. Цікава історія курорту, яка гармонійно поєднується з сучасністю, приваблює не лише туристів з Америки, але й знаменитостей з усього світу (див.рис.2.1).

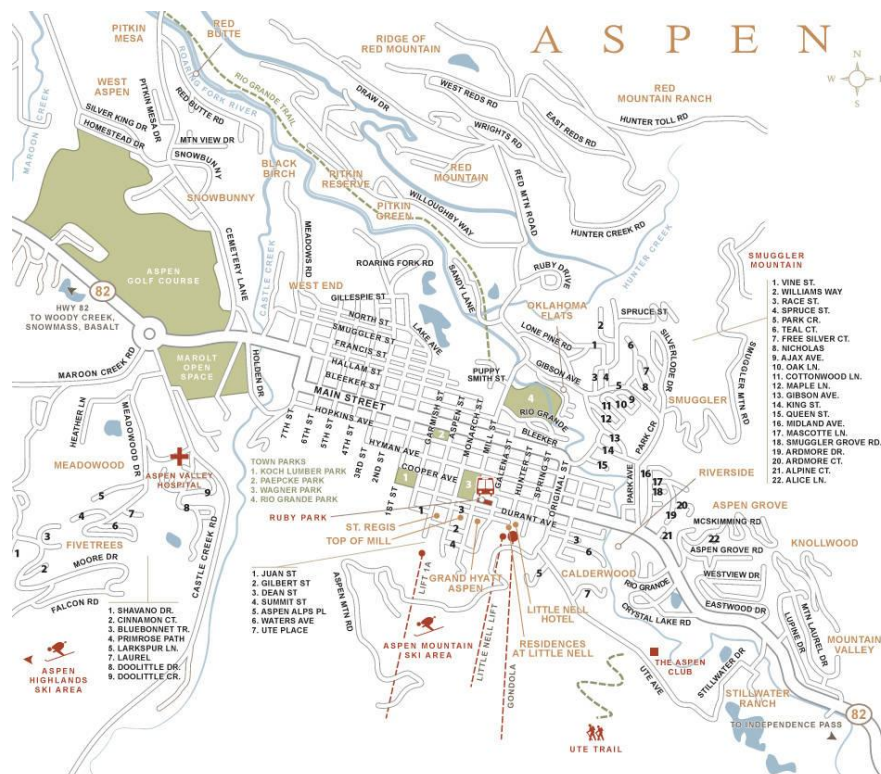

Рис.2.1. Картосхема курортного міста Аспен [16]

Свій початок Аспен бере в середині 19 століття як невеличке поселення, в основному зайняте видобутком різного роду гірських руд. У

1879 році тут виявили великі родовища срібла, що викликало «срібну лихоманку» і привернуло увагу авантюристів та шукачів пригод зі всього світу. Саме тому цю місцевість назвали «Сяючі гори», «Срібні гори» або «Американській глечик срібла» [15].

Спочатку на цій території було засновано містечко Ют-Сіті, яке пізніше було перейменоване в Аспен, що в перекладі означає «осика» - дерево, яке було найбільш поширене в цій місцевості. Протягом перших десяти років після заснування місто розвивалося дуже стрімко. Тут поступово відкривалися ресторани, готелі, магазини та торгові павільйони [14].

У 1889 році в Аспені з'явився гранд-готель Jerome, який став символом елітарності і досі зберігає свою унікальність. Готель був першим на «Дикому Заході», де встановили електричну проводку та гідравлічні ліфти, що було вершиною технологічного прогресу того часу. У минулому це було улюблене місце для зустрічей місцевої еліти, знаменитостей та авантюристів, а нині кожен бажаючий може відвідати цей готель, щоб відчувти старовинну атмосферу [14].

У 1936 році на схилах місцевих гір були облаштовані перші лижні траси, але їх активний розвиток тимчасово зупинився через Другу світову війну, коли в цьому районі проходили тренування десятої гірської дивізії [15].

Переломним моментом у історії Аспену став 1947 рік, коли група інвесторів, включаючи бізнесмена та навігатора в гірських регіонах Петера Сіблі, вирішила перетворити Аспен у курорт для гірськолижників. З цього часу розпочалась активна розбудова лижної інфраструктури [14].

Перший лижний підйомник був встановлений на горі Аяла, відкриваючи перспективи для розвитку лижного спорту та туризму. Протягом наступних десятиліть Аспен продовжував зростати в популярності, привертаючи як професійних лижників, так і звичайних любителів гірського відпочинку.

Курорт розширював свої лижні траси, покращував готельний сервіс та розвивав культурні події, такі як Фестиваль Музики Аспен чи Фестиваль Вина. Курорт часто є господарем гірськолижних змагань, включаючи Кубок світу з гірськолижного спорту. Також тут регулярно проводяться зимові X-Games, змагання з фрістайлу та сноуборду. Це додало курорту атмосферу елегантності та привернуло аудиторію світового рівня [17].

Зберігаючи свою історичну автентичність, гірськолижний курорт Аспен зумів адаптуватися до нових тенденцій та вимог сучасного туристичного ринку. Історія становлення і розвитку міста Аспен свідчить про те, як гірськолижні курорти можуть перетворитися з маленьких поселень в арени для найвищих стандартів гірського відпочинку та розваг.

Сьогодні Аспен – це символ розкоші та стилю, де поєднуються неперевершені гірські краєвиди та висококласний сервіс. Його стратегія сталого розвитку є прикладом того, як гірські регіони можуть успішно поєднувати розваги з екологічною відповідальністю.

Аспен розуміє важливість переходу до сталої енергії та мінімізації викидів парникових газів. У рамках стратегії сталого розвитку, курорт активно впроваджує енергоефективні технології та використовує відновлювальні джерела енергії, такі як сонячні батареї та гідроенергетика. Зокрема, сонячні панелі встановлені на покрівлях готелів і гірських будівель для генерації чистої електроенергії.

Курорт впроваджує системи управління водопостачанням та опаленням для зменшення водних витрат та енергоспоживання. Крім того, проводяться акції зі збереження лісів та біорізноманіття, зокрема, програми по висадженню нових дерев та реставрації екосистем.

Курорт активно сприяє розвитку освіти щодо екологічних питань. Спільно із Інститутом Аспен, організовуються лекції, семінари та тематичні заходи, щоб підвищити свідомість відвідувачів та місцевих мешканців у сфері охорони природи.

Аспен активно розвиває мережу громадського транспорту, включаючи електричні та гібридні транспортні засоби, щоб знизити викиди шкідливих речовин та затрати на паливо.

Ініціюються проекти з екологічного благоустрою, включаючи прибирання територій та відновлення природних резервів [16].

Також серед напрямів реалізації екологічної політики курорту варто відзначити запровадження програми «Aspen ZGreen», яка передбачає сертифікацію місцевих бізнесів за критеріями енергоефективності, поводження з відходами та скорочення вуглецевого сліду.

Курорт реалізує політику «zero waste» на низці об'єктів, включаючи лижні бази, де сортування відходів та компостування стали обов'язковими елементами щоденної операційної діяльності. Крім того, у партнерстві з екологічними організаціями Аспен фінансує дослідження змін клімату в гірській екосистемі і підтримує заходи з охорони місцевої фауни, включаючи контроль за чисельністю видів, чутливих до змін температурного режиму.

Стратегія сталого розвитку Аспену є прикладом відповідального ведення туристичного бізнесу, де задоволення відпочиваючих поєднується із збереженням гірського середовища. Аспен продовжує формувати нові стандарти для інших гірськолижних курортів та сприяє створенню екологічно свідомого туризму.

Курорт Аспен, розташований в штаті Колорадо, США, славиться своєю винятковою природною красою та ідеальними умовами для гірськолижного туризму. Важливими характеристиками природних умов курорту є температурний режим, тривалість снігового покриву та можливість використання штучного снігу.

Температурний режим у регіоні Аспен взимку зазвичай сприяє формуванню стійкого та якісного снігового покриву. Зими в цьому регіоні холодні, і середня температура від -8°C до -15°C створює ідеальні умови для утримання снігу в оптимальному стані. Зазвичай сніг лежить протягом

тривалого сезону, що дозволяє гарантувати гарні умови для лижників та сноубордистів.

Гірськолижний сезон у Аспені зазвичай триває з кінця листопада до середини квітня, залежно від кількості снігу та погодних умов. Така тривалість сезону є можливою завдяки поєднанню сприятливого клімату та застосування технологій штучного снігу. У зв'язку зі зростанням кліматичних ризиків, курорт активно використовує це рішення для підтримання оптимальних умов катання [41].

Сучасні системи засніження, що застосовуються в Аспені, є енерго- та водоємними, однак зусилля компанії Aspen Skiing Company зосереджені на їх максимальному удосконаленні. Використання інноваційних форсунок дозволяє зменшити витрати води, а оптимізовані системи охолодження та розпилення сприяють економному використанню електроенергії [42].

Важливим елементом сталої політики курорту є перехід до альтернативних джерел енергії. Починаючи з 2004 року, на території Аспену використовуються сонячні панелі для забезпечення енергопотреб частини об'єктів, зокрема рятувальних баз та допоміжної інфраструктури. Окрім цього, у 2012 році було впроваджено унікальний екологічний проєкт з перетворення шахтного метану на електроенергію, що дозволяє генерувати обсяг електроенергії, еквівалентний щорічному споживанню самого курорту. Такий підхід демонструє системне бачення сталого розвитку та орієнтацію на скорочення викидів парникових газів [43].

Соціальний аспект сталості також є важливою складовою туристичної політики Аспену. Курорт виступає одним із ключових роботодавців регіону – у зимовий період близько 85% робочих місць у Піткін Каунті припадає на сезонну зайнятість, пов'язану з обслуговуванням туристичної інфраструктури [44].

Місцеве населення активно залучається до сфери гостинності, обслуговування, логістики та організації дозвілля. Крім того, у місті функціонує програма Colorado Green Business Network of Aspen, яка

стимулює розвиток малого бізнесу на засадах екологічної відповідальності [45]. У її межах місцеві підприємства впроваджують заходи з повторного використання матеріалів, мінімізації побутових відходів, переходу на екологічно безпечні технології та формування нової споживчої культури серед туристів.

Аспен славиться своєю розкішною гірськолижною інфраструктурою. Понад 600 кілометрів високоякісних лижних трас простягаються серед величезних гірських хребтів та пропонуючи безмежні можливості для лижників різних рівнів. Від крутих спусків для професіоналів до легких трас для початківців.

Аспен приваблює туристів із різних країн та континентів. За статистикою, більше 60% відвідувачів – це американці, але також значний відсоток туристів приїжджає з Європи та Азії. Популярність Аспену зростає взимку, коли відкривається сезон гірськолижних розваг. Загальна кількість туристів за сезон може перевищити 1 мільйон, особливо під час святкових та новорічних свят.

Аспен об'єднує чотири окремі зони катання, які наведені нижче.

Аспен-Маунтін (Aspen Mountain) розташована практично в історичному центрі міста Аспен, штат Колорадо. Ця зона приваблює відвідувачів своєю ексклюзивністю та вишуканістю, а також вражаючими панорамами гір та сучасними інфраструктурними рішеннями. Аспен-Маунтін має вражаючу мережу лижних трас загальною довжиною близько 76 кілометрів. Тут представлені різні види трас, включаючи траси для початківців, середнього рівня та експертів. Для зручності туристів працює 8 крісельних підйомників, які дозволяють швидко і легко дістатися до вершин гір (див.рис.2.2).

Рис.2.2. Схема спусків зони Аспен-Маунтін [16]

Аспен-Хайлендс (Aspen Highlands) розташований за кілька миль на північний захід від центру Аспену, Ця зона відзначається розміщенням на великій висоті та логістично вигідним розташуванням. Високоякісні лижні траси різного рівня складності дозволяють задовольнити потреби як професійних спортсменів, так і початківців. Зони катання в Аспен-Хайлендс включають понад 144 кілометри лижних трас, що розташовані на висоті близько 3,635 метрів. Тут можна знайти різні типи трас, від зелених для новачків до подвійних чорних для експертів. Для підняття на вершину доступні 5 сучасних крісельних підйомників (див.рис.2.3).

Рис.2.4. Схема спусків зони Баттермілк [16]

Аспен-Сноумасс (Aspen Snowmass) – найбільший серед чотирьох зон, розподілений на чотири гірські вершини. Ця зона пропонує не тільки відмінні лижні траси, але і безліч можливостей для весняного та літнього відпочинку. Аспен-Сноумасс пропонує понад 340 кілометрів лижних трас різного рівня, а 42 підйомники (включаючи бугельні, крісельні та гондольні) допомагають легко переміщатися по території [18]. Зручна інфраструктура дозволяє туристам насолоджуватися різноманіттям лижного катання та природної краси (див.рис.2.5).

Рис.2.5. Схема спусків зони Аспен-Сноумасс [16]

Аспен-Баттермілк ідеально підходить для новачків і сімейного відпочинку, пропонуючи легкі траси та зручні умови. Для професіоналів і експертів Аспен-Хайлендс стане навіть викликом зі своїми складними трасами та екстремальними умовами.

Вартість скі-пасів є однаковою для усіх зон катання та визначається тривалістю та періодом візиту. Зазвичай, вартість денного квитка коливається від \$150 до \$200, але може змінюватися залежно від сезону. Сезонні абонементи можуть бути вигідним варіантом для частого відвідування.

Проте туристичний потенціал Аспену далеко не обмежується лише гірськолижними можливостями. У місті Аспен є понад 150 місць розташування туристів. Ексклюзивні готелі та розкішні спа-курорти додають комфорту до елітного відпочинку. Від стильних готелів в центрі міста до приватних віл та осель із видом на гори - вибір розкішного проживання вражає своєю різноманітністю та рівнем обслуговування.

Середні ціни на проживання в готелях середнього класу зазвичай становлять від \$200 до \$600 за ніч. Розкішні курорти та приватні вілли можуть коштувати від \$800 до \$2500 та вище за ніч. До того ж, Аспен має власний аеродром, заповнений приватними літаками та вертольотами. Аспен-Піткін є ключовою точкою в'їзду в курорт, обслуговуючи рейси відомих авіакомпаній. Також там доступні трансфери та оренда авто для туристів, які шукають зручний спосіб дістатися до гір.

Інфраструктура закладів ресторанного господарства Аспену також має величезний потенціал. На невеликій території міста працює 125 ресторанів, 5 кафе та 47 барів. Ресторани з вишуканою кухнею, які представляють різноманітні стилі, здивують навіть найвибагливіших гурманів. Від стейк-хаусів до експериментальних кулінарних лабораторій. Кожен ресторан Аспену - це подорож у світ смаку та гастрономічних насолод [19].

Вартість харчування на гірськолижному курорті Аспен може варіюватися від \$20 за обід у простих кафе до \$500 та більше за обід у вишуканих ресторанах. Розташування закладів харчування розподілене по всьому курортному району, включаючи історичний центр міста Аспен і околиці гірськолижних трас [19].

Сучасний Аспен відомий своїми численними бутиками світових брендів, таких як Gucci, Prada, Christian Dior, Fendi, Louis Vuitton, Brioni та інших [19].

Також, Аспен розглядається туристами як культурний центр, де відбуваються численні мистецькі заходи і фестивалі. З 1949 року в Аспені регулярно проходить Міжнародний музичний фестиваль класичної музики, де виступають відомі світові музиканти. Тут проходить Джазовий фестиваль, Фестиваль верхової їзди, Дні Вестерна. Знаменитості часто відвідують Аспен під час щорічного кінофестивалю Film Fest. У літній період в Rio Grande Park влаштовують захоплюючі вистави місцевого театру під відкритим небом [18].

У 2023 році на 36-й щорічній премії Readers' Choice Awards учасники голосування оцінювали свої улюблені гірськолижні курорти Північної Америки. Курортні зони Аспену домінували в списку гірськолижних курортів США, причому три з чотирьох зон катання увійшли до топ-10. Аспен-Сноумасс став гірськолижним курортом №1 у США та Канаді за версією Conde Nast Traveler Reader's Choice Awards 2023, а Аспен-Маунтін і Аспен-Хайлендс посіли 5-е та 14-те місця відповідно [34].

Такі високі позиції Аспену в міжнародних рейтингах можна інтерпретувати як результат комплексної стратегії, що поєднує високі стандарти туристичного сервісу з послідовною реалізацією принципів сталого розвитку.

Впровадження екологічно відповідальних практик, енергоефективних технологій та соціально орієнтованих програм не лише зміцнює конкурентоспроможність курорту, але й формує його позитивний

імідж серед екологічно свідомих туристів, для яких сталість є ключовим критерієм вибору дестинації.

2.2 Гірськолижний туризм курорту Буковель

Буковель – це відомий гірськолижний курорт в Україні, який розташований біля селища Поляниця на висоті 920 метрів над рівнем моря, у підніжжі гори Буковець. Він працює зазвичай з листопада до квітня, а його найвища точка - гора Довга, яка сягає 1372 метрів.

Назва курорту походить від гори Буковець і французького курорту Куршевель.

Першу канатну дорогу на північному схилі гори Буковець відкрили в кінці 2001 року, а вже у 2002 році тут з'явилася парнокрісельна канатна дорога. З 2003 року курорт активно розвивався, відкриваючи нові траси та підйомники. Кількість відвідувачів курорту різко зросла, і вже в 2010–2011 році Буковель нарахував 1,2 мільйона денних відвідувачів [20].

У період пандемії COVID-19 курорт Буковель продовжував функціонувати, впроваджуючи заходи безпеки, зокрема обмеження кількості відвідувачів, дотримання соціальної дистанції та посилені санітарні протоколи. Це дозволило забезпечити безперервність роботи курорту та зберегти робочі місця для місцевого населення.

Після початку військових дій в Україні у 2022 році, Буковель зіткнувся з новими викликами, зокрема зменшенням кількості іноземних туристів та необхідністю адаптації до нових умов. Проте курорт продовжував працювати, зосереджуючись на внутрішньому туризмі та підтримці місцевої економіки.

У сезоні 2024 по 2025 Буковель офіційно відкрився 12 грудня 2024 року, пропонуючи відвідувачам гірськолижні схили, мальовничі краєвиди та безпечні умови для відпочинку.

Історія курорту розпочалася у 2000 році, коли компанія «Скорзонера» уклала угоду з фірмою «Горизонт АЛ» про створення туристичного комплексу. До розробки майстер-плану курорту були залучені австрійська Plan-Alp і канадська Ecosign [20].

В процесі реалізації проекту була розроблена стратегія розвитку курорту Буковель. Ця стратегія передбачала впровадження новітніх технологій, створення ефективної системи безпеки та розробку концепції сталого розвитку для забезпечення довгострокової життєздатності курорту.

У 2006 році Буковель відкрив свої двері для перших іноземних гостей. Цей етап відзначився вивченням ринкових тенденцій та адаптацією курорту до вимог сучасних туристів. Запровадження нових трас, підйомників та постійне покращення сервісу допомогли курорту здобути популярність не лише на внутрішньому, але і на міжнародному рівні [21].

У 2012 році Буковель був визнаний найбільш швидкозростаючим гірськолижним курортом світу (див.табл.2.1). Частину курорту націоналізували у 2016 році, а в 2018 році цю частку виставили на продаж [21].

Табл. 2.1. – К-сть відвідувачів курорту Буковель

Відвідувачі курорту за його перші 8 років існування	
2003 – 2004 рр	48 000 осіб
2004 – 2005 рр	206 000 осіб
2006 – 2007 рр	400 000 осіб
2008 – 2009 рр	850 000 осіб
2010 – 2011 рр	1 200 000 осіб

Джерело: складено автором на основі [21]

Розвиток туризму суттєво позитивно вплинув на економіку Буковеля і прилеглих територій. Основні аспекти впливу включають наступне.

Збільшення доходів бюджету – туризм приніс значний приріст доходів до місцевого бюджету завдяки податкам, зборам та іншим платежам, пов'язаним з туристичною діяльністю

Створення робочих місць – розвиток туризму призвів до створення багатьох робочих місць у сфері обслуговування, готельному бізнесі, транспорті та інших галузях

Інфраструктурні інвестиції – великі інвестиції в інфраструктуру доріг, транспортних засобів та готелів були зроблені для забезпечення комфортного перебування туристів

Основною цільовою аудиторією курорту Буковель залишаються українці, багато з яких приїжджають для активного відпочинку та гірськолижного спорту. Зовнішні туристи з різних країн також стали активно відвідувати Буковель, приваблені якістю гірськолижних трас, природньою красою і гостинністю місцевих жителів.

Буковель розташований у гірському регіоні, тому температурний режим значно впливає на умови катання. Зими зазвичай відносно холодні, з середніми температурами від -5°C до -10°C , створюючи сприятливі умови для утримання стійкого снігового покриву. Він може утримуватися в достатній кількості з грудня до квітня, забезпечуючи відмінні умови для любителів лиж і сноубордів.

Сучасні кліматичні зміни вже проявляються в Буковелі у вигляді зростання середньодобових температур та нестабільності зимових опадів. Все частіше сніг змінюється дощем, особливо на початку та в кінці сезону, що ускладнює формування стабільного природного снігового покриву. Така метеорологічна мінливість впливає на тривалість катального сезону та підвищує ризики для прогнозованого планування туристичної діяльності.

За даними Snow-Forecast, середня кількість снігу в грудні становить 14 см, у січні – 13 см, у лютому – 15 см, а в березні – 14 см. У квітні цей показник знижується до 8 см, що свідчить про поступове скорочення снігового покриву в пізній період сезону [46].

Проте, для забезпечення стабільних умов для катання, курорт Буковель також використовує технології штучного снігу. Це особливо

важливо в тепліші періоди сезону. Сучасні системи виробництва штучного снігу дозволяють підтримувати відмінну якість трас.

Окрім гірськолижних можливостей, Буковель також славиться природною красою Карпат. Засніжені ліси, гірські пейзажі та свіже гірське повітря роблять цей регіон привабливим для туристів протягом усього року. Загалом, природні умови Буковелю створюють ідеальне середовище для гірськолижного відпочинку, приваблюючи як початківців, так і досвідчених лижників та сноубордистів.

За останні роки відвідуваність курорту значно зросла, і він почав працювати цілорічно, розширюючи спектр рекреаційних послуг.

Рекреаційна територія готельно-туристичного комплексу Буковель має значний потенціал для розвитку екотуризму. В результаті досліджень рекреаційного навантаження території готельно-туристичного комплексу «Буковель» визначено, що показник середнього рекреаційного навантаження для території курорту взимку становить 0,39 чол./день/га, а влітку – 0,092чол./день/га [22].

Спочатку Буковель проектували, як лижний курорт, тому в першу чергу розробляли траси і підйомники. Але з 2008 року почався активний розвиток оздоровчого напрямку. Завдяки наявності джерел мінеральних вод вдалося створити повноцінний бальнеологічний центр. Зараз він обладнаний найсучаснішим діагностичним і медичним обладнанням [23].

Тут допомагають людям з порушеннями опорно-рухового апарату, а також лікують шлунково-кишкові захворювання. Мінеральну воду всі бажаючі можуть набрати в безкоштовному бюветі. Крім того, є чани з мінеральною водою і фітотерапією.

Для лижників та сноубордистів у Буковелі обладнано близько 68 км трас зі сніговими гарматами. Вони зосереджені на горах Довга, Буковель і Чорна Клева. Тут є варіанти для новачків і екстремальні «чорні» траси. Найбільше трас середньої складності. За рахунок снігових гармат сніговий

покрив благополучно тримається з листопада до кінця квітня. Кілька трас обладнані додатковим освітленням [23].

Завдяки освітленню чотирьох схилів, катання можливе навіть у вечірні години. 16 сучасних витягів на курорті мають загальну пропускну здатність 34700 осіб на годину, забезпечуючи комфортне катання до 15000 осіб одночасно.

Траси варіюються за довжиною від 300 до 2353 метрів із різноманітними категоріями складності. Bukovel Ski School є головним організатором більш ніж 30 зимових спортивних змагань [23].

Вартість скі-пасів стартує від 300грн за 1 підйом у низький сезон (з початку сезону до 18.12.23 та з 17.03.24 до кінця сезону), до люксового скі-пасу Brilliant за 27000 грн, що включає безлімітне катання під час одного зимового сезону та VIP-прохід через турнікет [32].

Також, Буковель прагне стати спортивним центром України, регулярно організовуючи змагання із гірськолижного спорту та сноубордингу для різних категорій учасників (див.рис.2.6). З 2015 року курорт також став місцем проведення національних змагань з триатлону [22].

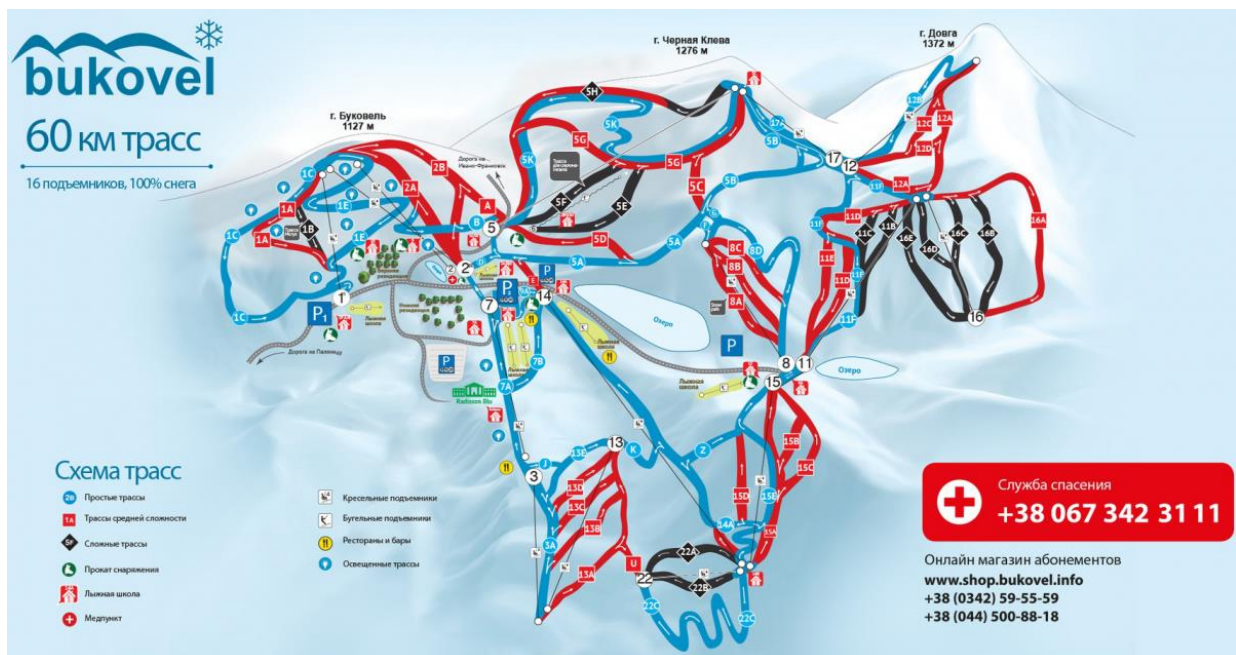

Рис. 2.6. Схема спусків та підйомників курорту Буковель [26]

Всупереч стереотипам, Буковель – це не тільки зимовий відпочинок. У теплу пору року тут теж досить розваг на будь-який смак. Активно розвивається еко-туризм, є багато туристичних маршрутів. Тут же знаходиться найбільше штучне озеро в Україні - його площа 6,8 га. Облаштований пляж, підігрів, зони для риболовлі. Можна покататися на конях або відправитися в джип-тур і скалодром. Є спортивні майданчики, оренда альтанок, більярд, боулінг, екстрим-парк і дитячі клуби.

У зв'язку з глобальними кліматичними змінами, що спричиняють скорочення тривалості зимового сезону та зменшення кількості снігового покриву, літній туризм у Буковелі набуває все більшої популярності. Курорт активно розвиває інфраструктуру для літнього відпочинку, пропонуючи різноманітні активності, такі як піші та велосипедні маршрути, водні розваги на штучному озері, екстрим-парк, джип-тури та культурні заходи. Це дозволяє залучати відвідувачів протягом усього року, зменшуючи залежність від зимового сезону та адаптуючись до нових кліматичних умов.

Водночас, незважаючи на зростання попиту на літній відпочинок, саме зимовий сезон залишається визначальним у структурі туристичного потоку Буковелю. Гірськолижна інфраструктура, багаторічна репутація як одного з найкращих зимових курортів України, а також стійкий попит на лижний і сноуборд-туризм забезпечують перевагу зимового періоду за обсягом відвідувачів і доходів. Тому навіть за умов кліматичних змін літній туризм доповнює, але не витісняє домінуючу роль зимового.

Особливою новинкою є Bukovel Bike Park, що охоплює 46,7 км трас для велопогулянок та 4,7 км швидкісних спусків, обладнаних для різних стилів гірського велоспорту. Завдяки цьому парку, що включає 10 маршрутів різного рівня складності, Буковель стає центром для багатьох велозмагань, зокрема щорічного Bukovel Grand Bike Fest [26].

Крім того, на території курорту Буковель є бальнеологічний комплекс «VODA CLUB» з басейнами різної глибини та температури, включаючи дитячий басейн з гірками та ігровим майданчиком, а також джакузі під відкритим небом та водні гірки на озері [24].

Буковель поступово інтегрує окремі елементи концепції сталого розвитку у свою господарську діяльність, реагуючи на сучасні виклики та зростаюче антропогенне навантаження на гірське середовище.

Одним із важливих кроків є перехід до цілорічного функціонування курорту, що дозволяє ефективніше використовувати інфраструктурні потужності, знижуючи сезонні коливання попиту та забезпечуючи сталість зайнятості для місцевого населення.

Активно розвиваються види туризму з мінімальним екологічним впливом – веломаршрути, природоорієнтовані екскурсії, культурні ініціативи просто неба.

Курорт приділяє увагу збереженню природного середовища через моніторинг рекреаційного навантаження та контроль за використанням територій. Показники щільності відвідувачів дозволяють підтримувати екологічну рівновагу та запобігати деградації ландшафтів.

Розвиток бальнеологічної інфраструктури, використання природних мінеральних вод, створення відкритих бюветів та рекреаційних об'єктів без шкоди для навколишнього середовища свідчать про прагнення поєднувати економічну активність із відповідальним ставленням до природних ресурсів.

На території курорту діє Міжнародний дитячий центр «Артек-Буковель», який має змогу приймати понад 10000 дітей за зміну [25].

Також курорт розпочав процес сертифікації за стандартом "Green Destinations" - це інструмент для вимірювання, моніторингу та реалізації принципів сталого розвитку щодо дестинацій, компаній, територій та регіонів [26].

Буковель реалізовує ESG-підхід до розвитку компанії. ESG: Environmental (екологія), Social (соціальний розвиток) та Governance (корпоративне управління) - це підхід, що фокусується на прозорості та чіткості критеріїв, за якими можна виміряти, як саме політика компанії відповідає принципам сталого розвитку [26].

Також у 2025 році був започаткований масштабний проєкт Bukovel Better, що сконцентрований на об'єднанні візії бізнесу, суспільства та влади для реалізації принципів сталого розвитку в українській економіці, зокрема у Карпатах [26].

Буковель планує розширення та удосконалення своїх послуг, щоб залишатися конкурентоспроможним серед провідних європейських гірськолижних курортів, розширюючи свою територію та атракції. Однак, швидке розширення курорту має негативний вплив на екологію регіону, включаючи вирубку лісів та екологічне забруднення, що порушує екологічний баланс Карпат.

Незважаючи на це, Буковель залишається популярним місцем для відпочинку цілий рік, інноваційність та різноманітність його рекреаційних послуг приваблюють все більше і більше відвідувачів.

2.3 Імплементация американського досвіду розбудови для українського гірськолижного туризму

Порівняльна характеристика гірськолижного курортів Аспен та Буковель. Обидва курорти мають свої унікальні переваги і можуть задовольнити різні потреби гірськолижників. Аспен відомий своєю елітністю та величезним вибором трас, тоді як Буковель пропонує доступніший відпочинок в природному середовищі Карпат. Розглянемо відмінності більш детально у наведеній таблиці 2.2.

Аспен і Буковель виявляє часткові відмінності в їхніх підходах до організації зимового відпочинку. Аспен вирізняється своєю розкішною інфраструктурою, високою якістю послуг і популярністю серед знаменитостей, що робить його привабливим для вимогливих туристів, які готові платити за ексклюзивний відпочинок.

Водночас Буковель пропонує доступніші варіанти проживання і катання, зосереджуючись на привабливості природних пейзажів Карпат і розвитку інфраструктури, що робить його привабливим для ширшого кола відвідувачів.

Табл. 2.2. – Порівняння характеристик гірськолижних курортів Аспен і Буковель

Характеристика	Гірськолижний курорт Aspen	Гірськолижний курорт Буковель
Розташування	Колорадо, США	Карпати, Україна
Висота курорту	Близько 2400 метрів	Близько 900 метрів
Довжина лижних трас	Понад 300 км	Понад 60 км
Типи трас	Різноманітні, від початкових до екстремальних	Різноманітні, від початкових до складних
Кількість підйомників	Понад 60	Понад 20
Середня висота снігового покриву	Близько 1 м	Близько 0.7 м
Інфраструктура	Розвинена, багато ресторанів, готелів та магазинів	Сучасна, з багатофункціональними комплексами
Ціни на скі-паси (за 1 день катання)	Високі, порівняно з іншими світовими курортами (від \$150 до \$200)	Середні, доступні для широкого кола відвідувачів (від 300 грн до 3900грн)
Сезон роботи	Зазвичай з листопада до квітня	З грудня по березень
Розважальні заходи	Багато, включаючи культурні та спортивні події	Різноманітні, від концертів до тематичних вечорів
Популярність	Відомий на світовому рівні, з великою кількістю міжнародних відвідувачів	Популярний в Україні та сусідніх країнах

Джерело: розроблено автором на основі власного дослідження

Для американців, вартість відпочинку на курорті Аспен може бути високою, враховуючи ексклюзивність та дорожню вартість цього місця. Ціни на проживання, харчування та скі-пасів в Аспені зазвичай перевищують середні ціни в інших регіонах США. Також слід враховувати витрати на подорож до Колорадо. Однак для американців з вищим рівнем доходу це може бути інвестицією в розкішний та ексклюзивний відпочинок.

Порівнюючи, вартість відпочинку в Буковелі для українців може бути більш доступною. Зокрема, це пов'язано зі зниженими цінами на проживання, харчування та скі-паси порівняно з Європою. Українці можуть скористатися різними варіантами проживання, а також вибрати дешевші альтернативи – хостели. Завдяки цьому Буковель є доступнішим для широкого кола туристів в Україні, аніж курорт Аспен у США.

Туристичну інфраструктуру та відповідно, гірськолижний туристичний продукт, що пропонується на Буковелі, можна вважати найбільш розвиненим та конкурентоспроможним порівняно з іншими курортами Карпатського регіону завдяки двом основним конкурентним перевагам – наявності у порівнянні з іншими курортами, добре розвиненої туристичної інфраструктури як в самому Буковелі, так і в навколишніх населених пунктах з достатніми можливостями щодо розміщення, харчування та проведення дозвілля та наявності добре оснащеної матеріально – технічної бази даного курорту, послуги якої є основою для формування гірськолижного туристичного продукту [27].

Автор роботи на основі проведеного дослідження провів SWOT-аналіз для гірськолижних курортів Аспен (США) та Буковель (Україна), адже він необхідний для ретельного вивчення їхнього стратегічного положення на ринку.

Цей аналітичний інструмент дозволяє ідентифікувати сильні та слабкі сторони обох курортів, визначити можливості для розвитку та виявити потенційні загрози. SWOT-аналіз сприяє кращому розумінню конкурентних переваг і вразливих місць, допомагає розробити ефективні

управлінські рішення та адаптивні стратегії з урахуванням динаміки ринку гірськолижного туризму.

Врахування як внутрішніх, так і зовнішніх факторів дозволяє збалансувати стратегічний курс курортів відповідно до їх специфіки та ринкового середовища (див. Додаток А).

Незважаючи на відмінності у масштабах, рівні фінансування, географічному розташуванні й цільовій аудиторії, обидва курорти мають свої унікальні переваги, виклики та потенціали розвитку.

Аспен вирізняється високим рівнем репутації, статусністю та багаторічною історією як курорт міжнародного класу. Його інфраструктура охоплює широкий спектр лижних трас, підйомників, розважальних об'єктів і засобів розміщення, що орієнтовані на туристів преміум-сегменту. Сприятливі кліматичні умови, зручне логістичне розташування та багатий культурний календар посилюють привабливість курорту впродовж усього зимового сезону.

Натомість Буковель демонструє свою силу через доступність, універсальність сервісу та гнучкість цінової політики, що дає змогу охопити широку аудиторію туристів. Курорт має добре розвинену інфраструктуру для зимового спорту, пропонує траси різного рівня складності, а також активно диверсифікує спектр послуг за рахунок літнього туризму, бальнеології та рекреаційної активності.

Серед вразливих місць Аспену – висока вартість послуг, що знижує доступність курорту для масового туриста, а також сильна конкуренція з боку інших елітних курортів у США, Канаді та Європі. Крім того, певні логістичні обмеження та сезонність впливають на стабільність туристичного потоку.

У випадку Буковелю фіксується обмежена успішність на світовому туристичному ринку та недостатній рівень міжнародного просування. До слабких сторін також відносимо залежність від загальноекономічної ситуації в Україні, нестабільна транспортна інфраструктура та сильна

метеозалежність у міжсезоння, що ускладнює планування довготривалих туристичних програм.

Для Аспену перспективними залишаються розширення спектру туристичних послуг для нових цільових груп – молоді, сімей з дітьми, корпоративних клієнтів, а також активізація партнерств з іншими курортами світу. Потенціал для зростання закладений у подієвому, літньому та культурному туризмі, що підсилює загальну конкурентоспроможність курорту.

Буковель, своєю чергою, має потенціал для активного просування на зовнішніх ринках, укріплення партнерських зв'язків із міжнародними туроператорами, впровадження цифрових технологій у сфері сервісу, а також розвитку екологічно орієнтованих ініціатив. Зростання популярності всесезонного туризму дозволяє Буковелю зменшити залежність від зимового сезону та сформувати більш збалансовану модель розвитку.

Аспен, як і всі світові гірськолижні центри, залишається вразливим до впливу глобальних криз – пандемій, економічних рецесій, політичної нестабільності. До того ризики пов'язані з кліматичними змінами, які змушують адаптувати інфраструктуру та переосмислювати модель сталого використання природних ресурсів.

Для Буковелю особливо актуальними є зовнішньоекономічні й політичні ризики, включно з наслідками війни в Україні. Економічна нестабільність, зниження платоспроможності туристів, обмежені можливості інфраструктурного розширення через екологічні обмеження, а також зростаюча конкуренція з боку як українських, так і закордонних курортів формують серйозні виклики для стратегічного управління курортом.

Як бачимо, обидва курорти мають свої сильні сторони, які вони можуть використовувати для залучення туристів, але їм також потрібно працювати над мінімізацією своїх слабких сторін. Наприклад, Аспен може розглянути можливості зниження вартості послуг для залучення ширшого

кола відвідувачів, тоді як Буковель може продовжувати розвиток своєї інфраструктури, щоб бути більш конкурентоспроможним на міжнародному ринку.

Враховуючи зовнішні загрози, які включають економічні коливання та зміну клімату, обидва курорти повинні бути готові до адаптації та швидкого реагування на зміни у світових тенденціях туризму. Зрештою, ефективне використання їхніх сильних сторін і мінімізація слабких можуть допомогти Аспену і Буковелю зберегти свої позиції як провідних гірськолижних курортів світу та України відповідно.

Авторські пропозиції вдосконалення гірськолижного курорту Буковель. Гірськолижний курорт Буковель – перлина Карпат, яка завойовує серця туристів своєю красою та різноманітністю гірськолижних трас. Однак завжди існує можливість ще більшого вдосконалення та розширення, щоб забезпечити неповторні враження і комфорт для кожного відвідувача. Ідеї покращення курорту Буковель можна сформулювати, орієнтуючись на успіхи світового лідера - курорту Аспен.

Ідея 1: Залізничний маршрут прямо до серця курорту

Найближча залізнична станція, «Татарів-Буковель», розташована в с. Татарів та знаходиться аж за 15 км. від гірськолижного комплексу. На думку автора, ідея створення залізничного сполучення, яке прямуватиме безпосередньо до самого курорту є надзвичайно перспективною, та однозначно сприятиме розвитку курорту Буковель.

Ця ідея сформована на зразок гірськолижного курорту Аспен, де залізничні маршрути не тільки обслуговують навколишні міста, але і транспортують туристів безпосередньо до серця курорту, надаючи їм миттєвий доступ до гір та розваг.

Ця ініціатива вирішує низку проблем та відкриває нові горизонти для розвитку Буковеля. По-перше, введення прямого залізничного сполучення робить відпочинок на курорті більш доступним та зручним для відвідувачів. Туристи та гості можуть подорожувати не лише автомобільним

транспорт, але й екологічно чистим та ефективним залізничним шляхом, що значно заощаджує час і зусилля.

План реалізації цієї ідеї передбачає кілька ключових етапів. Спочатку, необхідно провести ретельні дослідження та аналіз попиту на залізничний транспорт серед потенційних відвідувачів Буковеля. Далі, укласти стратегічні партнерства для створення спеціального маршруту, що обслуговуватиме курорт. Необхідно розробити та впровадити інформаційну кампанію для активного просування нового транспортного сервісу та привертання уваги потенційних туристів.

Залізничне сполучення до Буковеля – це не лише новий рівень комфорту для відвідувачів, але й стратегічний крок у розвитку курорту. Впровадження такого маршруту дозволить привернути нових туристів, розширити аудиторію та створити сформувати інноваційний образ Буковеля в світі гірськолижного туризму. Це також стане сигналом для інших гірськолижних регіонів України про те, яким може бути успішний та сучасний підхід до організації транспортної інфраструктури гірських курортів.

Ідея 2: Еко-ініціатива - Зелений Буковель

В еру екологічної свідомості та зростаючого інтересу до сталого розвитку, запровадження еко-ініціативи «Зелений Буковель» стає ключовим кроком до створення екологічно чистого та сталого розвитку гірськолижного курорту. Ця ідея передбачає використання відновлюваних джерел енергії, таких як сонячні батареї та вітряні генератори, для зменшення впливу на навколишнє середовище та зменшення викидів шкідливих речовин.

Основний план реалізації включає в себе введення систем сортування відходів та їх подальшу переробку, щоб максимально раціонально використовувати ресурси. До того ж, створення унікального ландшафтного дизайну, орієнтованого на збереження природних екосистем, додасть курорту ексклюзивності та неповторності.

Запровадження еко-ініціативи не лише збереже навколишнє середовище, але й сприятиме створенню екологічно свідомого способу відпочинку для відвідувачів. «Зелений Буковель» стане об'єктом сталого розвитку, який підтримує баланс між природою та туризмом, роблячи курорт амбітним еко-проектом.

Ідея 3: Тури для пенсіонерів - активний відпочинок на всі вікові категорії

У світі стрімкого розвитку туризму та зміни демографічних тенденцій, ідея активного відпочинку для пенсіонерів стає надзвичайно актуальною. Буковель може привернути увагу широкого кола відвідувачів, запропонувавши спеціальні тури, адаптовані до фізичних можливостей пенсіонерів. Такий підхід дозволить розширити аудиторію та зробити курорт більш інклюзивним, пропонуючи альтернативний, проте активний відпочинок.

План реалізації передбачає ретельну розробку програм та маршрутів, враховуючи фізичні можливості пенсіонерів. Також, укладання партнерства з медичними установами для надання підтримки та безпеки гостям похилого віку. Рекламні кампанії, спрямовані на дану цільову аудиторію, допоможуть популяризувати новий напрямок активного відпочинку на Буковелі.

На думку автора, такий підхід до туризму буде розглядатися як стратегічний крок у напрямку соціальної відповідальності курорту. Активний відпочинок для пенсіонерів не тільки збагатить їх життя новими враженнями, але й буде вирізняти Буковель серед інших гірськолижних курортів, де враховуються потреби та побажання всіх вікових груп.

Впровадження цих трьох авторських ідей дозволить Буковелю стати глобальним лідером у гірськолижному туризмі, де інновації, екологічна сталість та інклюзивність об'єднуються для створення унікального інноваційного відпочинку. Аналізуючи подібні ініціативи курорту Аспен,

Буковель має усі шанси стати не лише провідним курортом Україна, але й усієї Європи.

РОЗДІЛ III СТАЛИЙ РОЗВИТОК ГІРСЬКОЛИЖНОГО ТУРИЗМУ: ДОСВІД АСПЕНА ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ БУКОВЕЛЯ

3.1 Екологічні та соціальні виклики розвитку курорту Буковель

На основі нашого дослідження особливостей курорту Буковель та результатів SWOT-аналізу виявлено низку проблем і недоліків, які перешкоджають його розвитку. Ці виклики охоплюють екологічні, фінансові, інфраструктурні та соціальні аспекти, які потребують уваги для забезпечення сталого функціонування та підвищення конкурентоспроможності курорту (див.рис.3.1).

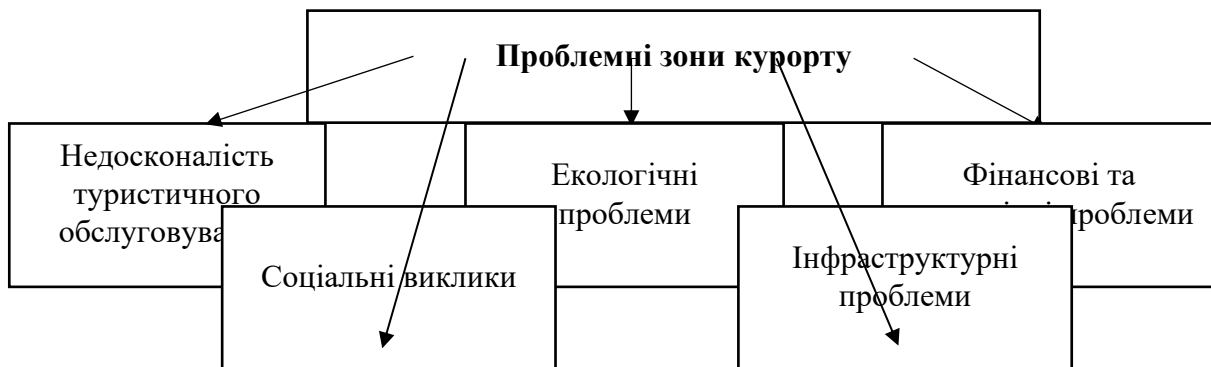

Рисунок 3.1 Недоліки курорту Буковель

(складено автором на основі власного дослідження)

Однією з ключових проблем туристичного обслуговування є надмірна концентрація відпочивальників у піковий сезон. Значне перевищення пропускної спроможності туристичної інфраструктури призводить до утворення черг на підйомники, труднощів із бронюванням житла та підвищеного навантаження на транспортну систему. Це, своєю чергою, знижує рівень комфорту та задоволеності туристів від перебування на курорті.

Ще однією вагомою проблемою є дефіцит кваліфікованого персоналу. Попри заходи, спрямовані на підготовку кадрів, високий рівень

плинності працівників та недостатня професійна підготовка окремих спеціалістів негативно впливають на якість обслуговування.

Окремим питанням залишається забезпечення безпеки туристів та мінімізація ризиків травматизму. Незважаючи на впровадження сучасних систем контролю, випадки отримання травм на схилах трапляються досить часто. Основними чинниками є велика кількість новачків, які недооцінюють складність трас, а також погіршення стану покриття протягом дня через утворення снігових бугрів та намерзання.

Екологічні проблеми курорту Буковель є серйозним викликом для його сталого розвитку. Масовий наплив туристів і зростання транспортного потоку підвищують викиди парникових газів, забруднюючи атмосферу, а також створюють додаткове навантаження на природні ресурси та інфраструктуру. Особливу занепокоєність викликає перевищення допустимого рекреаційного навантаження, що загрожує деградацією ландшафтів і порушенням природної рівноваги.

Згідно з результатами досліджень, середній показник рекреаційного навантаження для території готельно-туристичного комплексу «Буковель» становить 0,39 особи на день на гектар у зимовий період і 0,092 особи на день на гектар у літній сезон. Це свідчить про суттєве сезонне коливання навантаження, що в умовах недостатнього екологічного регулювання може спричинити негативні наслідки для місцевих екосистем, водних джерел і ґрунтового покриву.

Інфраструктура курорту, включно з готелями та ресторанами, через неефективну утилізацію відходів і стоки погіршує якість місцевих водних ресурсів, що посилюється виснаженням цих ресурсів для потреб туристів.

Великі обсяги сміття накопичуються через недостатнє сортування та переробку. Розширення інфраструктури супроводжується вирубкою лісів і фрагментацією природних середовищ, що загрожує біорізноманіттю. Інтенсивне використання схилів для зимових видів спорту спричиняє ерозію ґрунтів, а масштабне будівництво без належних екологічних заходів

призводить до їх деградації. Ці фактори вимагають негайних рішень для збереження природного потенціалу курорту.

Фінансові та економічні проблеми курорту Буковель суттєво впливають на його доступність і конкурентоспроможність. Висока вартість проживання в готелях і оренди житла перевищує середні ціни по Україні, відлякуючи багатьох потенційних туристів.

Додаткові послуги, такі як оренда спорядження, заняття з інструкторами чи відвідування СПА, значно збільшують бюджет поїздки через надмірну ціну. Харчування в ресторанах і кафе курорту також обходиться недешево, перевищуючи загальні показники і стаючи ключовою статтею витрат. До цього додаються високі транспортні витрати, особливо для гостей із віддалених регіонів чи тих, хто подорожує приватним авто, що ускладнює фінансову привабливість відпочинку.

Інфраструктурні проблеми курорту «Буковель» проявляються у пік туристичного сезону, коли перевантаження готелів і житлових комплексів через надмірний наплив відвідувачів перевищує можливості інфраструктури, знижуючи якість обслуговування.

Транспортна доступність також ускладнена – інтенсивний рух автотранспорту спричиняє затори, а незадовільний стан доріг, дефіцит паркувальних місць і високі транспортні витрати, особливо для туристів із віддалених регіонів, вказують на слабкість транспортної системи.

Соціальні виклики курорту як ми вже відзначали пов'язані з нестабільністю на ринку праці через сезонну зайнятість, що проявляється у високій плинності кадрів і труднощах із залученням кваліфікованих працівників.

Масовий туризм також тисне на місцеве населення – високі ціни на житло, оренду, послуги та харчування, які перевищують середні по Україні, призводять до зростання вартості життя, зокрема на товари першої необхідності. Ці фактори ускладнюють соціально-економічну ситуацію в регіоні.

Згідно з цим, розвиток курорту Буковель потребує комплексного підходу до вирішення наявних викликів, щоб забезпечити його стале функціонування та привабливість. Необхідність збалансованого управління з нейтралізацією тиску на природні ресурси, підвищення доступності для туристів, вдосконалення інфраструктури та підтримки соціально-економічного благополуччя регіону є ключовою для збереження конкурентних позицій курорту в майбутньому.

3.2 Система сталого розвитку гірськолижного туризму на прикладі курорту Аспен

Сталий розвиток гірськолижного туризму є ключовим елементом сучасної туристичної індустрії, що орієнтується на збереження природного середовища, ефективне використання ресурсів та підвищення соціальної відповідальності. На основі проведеного аналізу особливостей курорту Аспен, було визначено наступні пріоритетні напрями його розвитку (див.табл.3.1).

Таблиця 3.1 – Напрямки сталого розвитку курорту Аспен

Напрямок	Характеристика
Декарбонізація енергетичної інфраструктури	Використання сонячної енергетики для зменшення залежності від викопного палива. Встановлення розподілених енергогенеруючих систем на об'єктах курорту.
Енергоефективність та оптимізація ресурсокористування	Впровадження інтелектуальних систем управління водопостачанням та опаленням. Зниження енергоспоживання через енергоощадні технології.
Збереження природних екосистем та біорізноманіття	Реалізація програм з лісовідновлення. Мінімізація впливу на природний ландшафт та збереження місцевої флори і фауни.
Екологічна освіта та підвищення рівня екологічної свідомості	Проведення освітніх заходів у партнерстві з науковими та громадськими організаціями. Формування екологічної культури серед туристів і місцевих мешканців.
Екологічна рекультивация та ландшафтний менеджмент	Відновлення природних територій та адаптація ландшафтів до змін клімату. Проведення заходів з екологічного благоустрою та санації земель.

Розвиток стандартів екологічного туризму	Впровадження політик сталого управління туризмом. Формування екологічних стандартів та популяризація відповідального туризму.
--	---

Джерело: створено автором на основі власного дослідження

Сучасний підхід до сталого розвитку гірськолижного туризму в Аспені є прикладом того, як елітний курорт може одночасно процвітати як туристичний і бізнес-хаб та адаптуватися до глобальних екологічних викликів. Звіт про сталий розвиток за 2024 рік, чітко ілюструє двоїсту природу прогресу Аспену – з одного боку, місто демонструє вражаючі досягнення в окремих секторах, з іншого стикається з ускладненнями, спричиненими туристичним бумом і зростанням вуглецевого сліду [36].

Загальні викиди парникових газів у місті зросли на 22% порівняно з показниками п'ятирічної давнини, що відображає інтенсивне туристичне навантаження та пов'язані з ним фактори.

Проте в будівельному секторі Аспен демонструє позитивну динаміку – завдяки стратегічному переходу компанії Holy Cross Energy на відновлювані джерела енергії викиди, пов'язані з будівлями, скоротилися на 1%, навіть попри зростання енергоспоживання. Це свідчить про те, що цілеспрямовані інвестиції в енергоефективність і «зелені» технології можуть давати результат навіть у контексті розширення інфраструктури.

Водночас транспортний сектор і управління відходами залишаються слабкими ланками – викиди від транспорту зросли через вплив відвідувачів і вдосконалення систем моніторингу, а обсяги твердих відходів збільшилися внаслідок туристичної активності. Ці тенденції підкреслюють, що зростання популярності курорту неминуче супроводжується екологічними компромісами, якщо не супроводжується адекватними контрзаходами.

Член міської ради Джон Дойл, який активно залучений до роботи Управління з ефективного використання ресурсів громади, відверто визнав масштаб проблеми – *«It's concerning that our emissions are 22% higher than*

they were five years ago. That is with us working as hard as we can on this problem. That tells me we need to work harder» [36].

Його слова не лише відображають прагнення місцевої влади до змін, а й сигналізують веденню бізнесу та інвесторам про необхідність активнішого залучення до вирішення цих викликів.

На практиці Аспен впроваджує низку ініціатив, які зміцнюють його позицію як лідера сталого гірськолижного туризму. У сфері енергетики компанія Aspen Utilities запровадила інноваційну тарифну структуру, що стимулює перехід на повністю електричні будинки, одночасно спрощуючи бюрократичні процедури для проєктів електрифікації. Це не лише знижує залежність від викопного палива, а й створює привабливі умови для власників нерухомості, що є важливим для елітного ринку регіону.

У будівельному секторі співпраця з кооперативом CORE принесла відчутні плоди – понад 924 000 доларів США було спрямовано на гранти та знижки для 110 проєктів енергоефективності, включно з установкою 57 теплових насосів. Програма Building IQ, що охопила 36% площі міських будівель, стала ефективним інструментом для аналізу та оптимізації енергоспоживання, демонструючи, як технології можуть працювати на користь сталості.

У сфері управління відходами Аспен зробив значний крок уперед, ухваливши нову постанову, яка зобов'язує переробляти будівельне сміття та інші відходи. Цей захід є частиною ширшої стратегії зменшення навантаження на звалища та скорочення викидів метану [36]. Програми компостування також набули нового масштабу – утилізація органічних відходів зросла на 70%, а нова міська політика зобов'язала всі ліцензовані заклади харчування відокремлювати харчові відходи від загального сміття.

У транспортному секторі прогрес поки що скромніший – місто встановило три нові зарядні станції для електромобілів, дві з яких відповідають стандартам доступності ADA, і додало п'ять електромобілів

до муніципального автопарку. Однак транспорт залишається одним із ключових джерел викидів, що потребує більш масштабних рішень.

Погляд у майбутнє визначає план дій зі сталого розвитку Аспену до 2026 року, який слугує основною дорожньою картою для досягнення кліматичних цілей. За участю міських департаментів, профільних експертів і місцевої громади, він базується на попередніх досягненнях і встановлює амбітні орієнтири – скоротити обсяг органічних відходів на звалищах на 25% до 2026 року та досягти 70% переробки відходів до 2050 року [36].

Ці цілі підкреслюють прагнення не лише реагувати на поточні виклики, а й будувати стійку модель розвитку, яка збереже привабливість курорту для туристів в довгостроковій перспективі.

Інвестиції в електричний громадський транспорт, посилення програм переробки відходів і заохочення туристів до екологічно дружньої поведінки можуть стати наступними кроками для збереження конкурентоспроможності Аспену. Як модель для інших гірськолижних курортів, Аспен доводить, що сталий розвиток – це не лише про екологію, а й про створення довгострокової цінності для бізнесу та громади.

Значну роль сталого розвитку туризму регіону відіграє відродження змагань, які гармонійно поєднують спортивний азарт із соціальною місією. Так, 29 березня 2025 року на горі Сноумасс відбудеться повернення Limitless Mountain Challenge – події, організованої Challenge Aspen [37].

Цей захід, що поєднує лижний марафон і збір коштів, об'єднує місцевих ентузіастів лижного спорту, атлетів, гостей курорту та корпоративні команди для динамічного дня на схилах, спрямованого на підтримку програм адаптивного формату відпочинку.

Limitless вирізняється своєю універсальністю – це подія, створена для всіх, від досвідчених місцевих лижників до новачків які катаються з інструкторами. Як зазначив Даніель Моттє, менеджер із маркетингу та заходів Challenge Aspen – «*No matter your skill level or your involvement with*

Challenge Aspen, this event welcomes all. It's my favorite event of the year!» [37].

Заснована в 1995 році, Challenge Aspen відкриває двері до активного відпочинку для людей з обмеженими можливостями через адаптивні лижні та сноуборд-програми, а також цілорічні ініціативи в долині Роарінг-Форк. Limitless Mountain Challenge не лише підтримує цю місію, а й створює платформу для спортсменів, щоб ділитися своїм досвідом і сприяти розвитку організації.

«This event is vital for Challenge Aspen. It offers a chance to educate our community — right here on our home mountain — about our mission and impact. It also empowers our adaptive athletes to raise awareness and give back to an organization that means so much to them», – знову відзначив Д. Моттє [37].

Формат змагань пропонує варіативність – учасники можуть брати участь на горі як індивідуально, у складі команд із чотирьох осіб у громадській категорії або як представники місцевих компаній. Для спортсменів з інвалідністю участь безкоштовна, а всі зібрані кошти спрямовуються на розвиток рекреаційних програм Challenge Aspen.

З 21 по 28 березня 2025 року Аспен також прийматиме 25-ті щорічні ігри Shining Stars, організовані Фондом «Сяйві зірки» – національною некомерційною організацією, що забезпечує цілорічні рекреаційні програми для дітей із онкологічними та іншими серйозними захворюваннями [38]. Цей захід є прикладом того, як туризм може гармонійно поєднувати соціальну цінність із економічною активністю.

Зимові ігри зберуть волонтерів і учасників із різних куточків США, а базою стане готель Inn at Aspen біля підніжжя гори Баттермілк. Тут діти матимуть змогу щодня брати участь в індивідуальних заняттях із катання на лижах, сноубордах, лижних велосипедах чи сидячих лижах під керівництвом сертифікованих інструкторів. Такий формат не лише сприяє інклюзивності, а й оптимально використовує наявну інфраструктуру курорту, що є важливим аспектом сталого підходу до туризму.

Окрім спортивних активностей, програма включає знайомство з місцевими атракціями – поїздки на снігоходах до Maroon Bells, для дорослих відвідування Star Bar для дегустації шейків і змагання на швидкість на трасі Panda Peak [38]. Ці елементи не тільки створюють незабутній досвід для учасників, а й стимулюють економіку регіону, розширюючи туристичну привабливість Аспену поза піковими сезонами.

Кеті Джінджері, засновниця та генеральний директор Shining Stars, висловила своє захоплення в прес-релізі – *«We are beyond ecstatic to celebrate 25 years in Aspen this March at the 2025 Aspen Winter Games! It has been a life-changing journey of hope. We could never have imagined the impact we have been able to make on thousands of lives throughout the years, and we owe it all to our Aspen community»* [38].

Її слова підкреслюють тісний зв'язок між організаторами та місцевими жителями, що є основою для туризму, адже захід не лише підтримує учасників, а й зміцнює соціальну згуртованість регіону.

Використання інфраструктури Баттермілк для адаптивних програм мінімізує потребу в додатковому будівництві, що відповідає принципам екологічної сталості. Водночас залучення волонтерів і учасників місцевого бізнесу формує економічну вигоду, яка підсилює позиції Аспену як курорту з цілорічною привабливістю. Зимові ігри Shining Stars демонструють, як інклюзивні ініціативи можуть гармонійно вписуватися в туристичну стратегію, підвищуючи конкурентоспроможність курорту та відображаючи сучасні суспільні цінності (див.табл.3.2).

Таблиця 3.2 – Принципи сталого розвитку курорту Аспен та відповідні перспективи розвитку

Принцип	Перспективи
Інклюзивність та соціальна відповідальність	Проведення заходів, таких як Limitless Mountain Challenge та Зимові ігри Shining Stars, відкриває нові ринки, зміцнює репутацію Аспену як інклюзивного курорту, підвищує лояльність громади та туристів.

Мінімізація екологічного впливу інфраструктури	Використання існуючої інфраструктури та впровадження програми Building IQ сприяє збереженню природи, оптимізації витрат, забезпеченню екологічної привабливості та підвищенню ефективності.
Стимулювання екологічно дружнього транспорту	Розвиток зарядних станцій і використання електротранспорту знижує викиди, покращує логістику та зміцнює статус Аспену як «зеленого» курорту.
Довгострокове планування та адаптація до клімату	Реалізація плану до 2026 року з акцентом на переробку забезпечує адаптивність до кліматичних змін і збереження конкурентоспроможності курорту.
Економічна підтримка місцевої спільноти	Співпраця з CORE та місцевим бізнесом розширює економічну базу, знижує сезонну залежність та підвищує стійкість регіональної економіки.
Прозорість та залучення стейкхолдерів	Відкрита співпраця з владою та бізнесом залучає додаткові ресурси, підвищує довіру та сприяє інноваціям і сталому розвитку курорту.

Джерело: створено автором на основі [36], [37], [38]

Згідно з цим, розвиток курорту Буковель потребує комплексного підходу до вирішення наявних викликів, щоб забезпечити його стале функціонування та привабливість. Необхідність збалансованого управління з нейтралізацією тиску на природні ресурси, підвищення доступності для туристів, вдосконалення інфраструктури та підтримки соціально-економічного благополуччя регіону є ключовою для збереження конкурентних позицій курорту в майбутньому.

У цьому контексті масштабна трансформація, розпочата Буковелем у 2024 році, є відповіддю на виявлені проблеми. Стратегія курорту передбачає сертифікацію дестинації за міжнародними протоколами сталого туризму, зокрема за стандартами Green Destinations [47].

Це дозволяє перейти від декларативної екологічної політики до практичної реалізації екологічно та соціально відповідального управління. Комплексна оцінка за 84 показниками охоплює сфери поводження з водними ресурсами, регулювання шумового й світлового забруднення, управління відходами та моніторинг якості повітря й води. Уже впроваджено датчики вимірювання забруднення повітря, розробляється архітектурний кодекс, а також здійснюється екологічний аудит у співпраці з провідними університетами.

Паралельно реалізуються ініціативи соціальної відповідальності – відкрито Офіс сталого розвитку, розширюється співпраця з місцевими громадами, заплановано створення реабілітаційного хабу та впроваджуються програми інклюзивного туризму» [47]. Важливим кроком стало приєднання Буковелю до Декларації Глазго та європейської програми EU Green Deal, що підтверджує орієнтацію курорту на довгострокову кліматичну адаптацію.

3.3 Стратегічні напрями імплементації досвіду Аспена для сталого розвитку Буковеля

Гірськолижний курорт Буковель у Карпатах активно розвивається, залучаючи туристів та інвесторів сучасними проєктами. Наразі тут будуються нові готелі, ресторани, спортивні зони та спа-комплекси, а також нова дорога, яка скоротить час доїзду до курорту.

Одним із перспективних проєктів є PARK Hiking Club від компанії Metrum Group – екопростір із шести котеджів преміумкласу, розташований у селі Яблуниця, за 9 км від Буковелю, з панорамним видом на Говерлу, Петрос та Чорногірський хребет [39].

Комплекс вирізняється спа-центром, басейном із підігрівом, рестораном, кімнатою відпочинку з технологіями віртуальної реальності та збереженням природного ландшафту. На сьогодні зведено шість будинків і рецепцію, що становить 65% готовності, а внутрішні роботи тривають – до літа 2025 року планується завершити спа-центр і басейн. Інвестиційна привабливість проєкту підкріплюється ціною \$3500 за м² (порівняно з ринковими \$4500 – 5000 за м²) та прогнозованим зростанням капіталізації на 20–40% [39]. Ця ініціатива робить Буковель осередком сучасного відпочинку в гармонії з природою.

На основі проведеного нами аналізу екологічних, інфраструктурних, соціальних і фінансових викликів Буковеля, а також враховуючи успішний

досвід курорту Аспен, в рамках нашого дослідження ми сформувавши стратегію розвитку, що забезпечить курорту довгострокове процвітання. Цей підхід поєднує інноваційні рішення, екологічну відповідальність і соціальну інклюзивність, створюючи основу для конкурентної переваги на ринку.

Екологічна модернізація інфраструктури Буковеля має стати ключовим пріоритетом для зниження вуглецевого сліду та збереження природного потенціалу Карпат.

Високі викиди парникових газів від транспорту й неефективного енергоспоживання, вирубка лісів і деградація ґрунтів через інтенсивне використання схилів є нагальними проблемами. Аспен демонструє ефективність декарбонізації завдяки сонячній енергії та енергоефективним технологіям у будівлях. Для Буковеля це відкриває можливості інвестування в сонячні панелі для живлення підйомників, готелів і ресторанів, що скоротить залежність від викопного палива й знизить операційні витрати.

Перехід на електричний транспорт, наприклад, організація мережі електробусів для трансферів, допоможе зменшити затори та забруднення повітря.

У рамках заходів зі сталого розвитку курорт Буковель запровадив безкоштовний автобусний сервіс Bukovel Bus, який курсує територією курорту. Цей сервіс спрямований на зменшення заторів та покращення мобільності туристів.

Програми лісовідновлення та рекультивації схилів, адаптовані до місцевих екосистем, мінімізують ерозію й збережуть біорізноманіття, посилюючи позиціонування курорту як екологічно відповідального.

Крім того, з березня 2025 року Буковель розпочав реалізацію програми з сортування сміття, спрямованої на покращення управління відходами та зменшення негативного впливу на навколишнє середовище. Ця ініціатива включає встановлення контейнерів для роздільного збору

сміття та проведення інформаційних кампаній серед туристів і персоналу курорту. Очікується, що впровадження програми сприятиме зменшенню обсягів відходів, що потрапляють на полігони, та покращенню якості водних ресурсів у регіоні.

Як було визначено Аспен пропонує дієві рішення через обов'язкову переробку відходів і масштабні програми компостування. Для Буковеля доцільно створити централізовану інфраструктуру сортування сміття, залучаючи туристів і заклади до відповідального поводження з відходами.

Компостування органічних відходів із ресторанів і кафе зменшить обсяги сміття на звалищах, одночасно створюючи ресурс для місцевих потреб. Модернізація систем очищення стоків і технологій раціонального використання води, зокрема для штучного засніження, знизить тиск на водні ресурси, що є критично важливим у контексті їх виснаження.

Транспортна доступність залишається слабкою ланкою Буковеля, де перевантаження доріг, дефіцит паркінгів і високі витрати туристів погіршують клієнтський досвід. Аспен активно розвиває електротранспорт і зарядну інфраструктуру, що може стати орієнтиром.

Організація регулярних маршрутів електробусів від найближчих населених пунктів, таких як Яремче чи Івано-Франківськ, до курорту, а також розширення паркувальних зон із зарядними станціями для електромобілів сприятиме екологічній логістиці й відповідатиме глобальним трендам. Система знижок чи бонусів за використання громадського транспорту додатково стимулюватиме туристів, зменшуючи навантаження на дорожню мережу в пікові сезони.

Сезонна зайнятість, плинність кадрів і тиск на місцевих жителів через зростання цін ускладнюють соціально-економічну ситуацію обох курортів. Аспен пропонує заходи, такі як Limitless Mountain Challenge та зимові ігри Shining Stars, що об'єднують громаду й залучають нову аудиторію.

Для Буковеля це означає розробку програм підготовки місцевих кадрів із перспективою цілорічної зайнятості, що підвищить якість

обслуговування й стабільність робочої сили. Організація адаптивних спортивних подій для людей з інвалідністю розширить аудиторію та зміцнить репутацію курорту. Субсидування базових товарів для місцевих жителів за підтримки курорту пом'якшить економічний тиск на громаду, сприяючи її лояльності.

Фінансова доступність є ключем до підвищення конкурентоспроможності Буковеля, адже високі ціни на проживання, послуги та харчування відлякують значну частину потенційних клієнтів. Аспен, попри елітний статус, використовує енергоефективність і довгострокове планування для оптимізації витрат.

Буковель може запровадити гнучку цінову політику – знижки під час не сезону. Пакетні пропозиції, що включають проживання, скі-паси та оренду спорядження. Інвестиції в енергоефективні технології, як теплові насоси чи інтелектуальні системи опалення, зменшать операційні витрати, дозволяючи знизити ціни. Маркетинг, орієнтований на середній клас, із акцентом на доступність і екологічність, розширить клієнтську базу та підвищить завантаженість поза піковими періодами.

Безпека туристів і підвищення їхньої екологічної свідомості є критично важливими для сталого розвитку. Часті травми через перевантаження трас і низьку підготовку новачків, а також слабка екологічна культура відвідувачів потребують системних рішень. Аспен застосовує освітні програми та стандарти безпеки, що можна адаптувати для Буковеля через створення зон для початківців із обов'язковими інструктажами та регулярне оновлення стану трас.

Заходи запропоновані нами на кшталт «Залиш схил чистим», підкріплені інформаційними стендами й бонусами за відповідальну поведінку, сформують культуру поваги до природи.

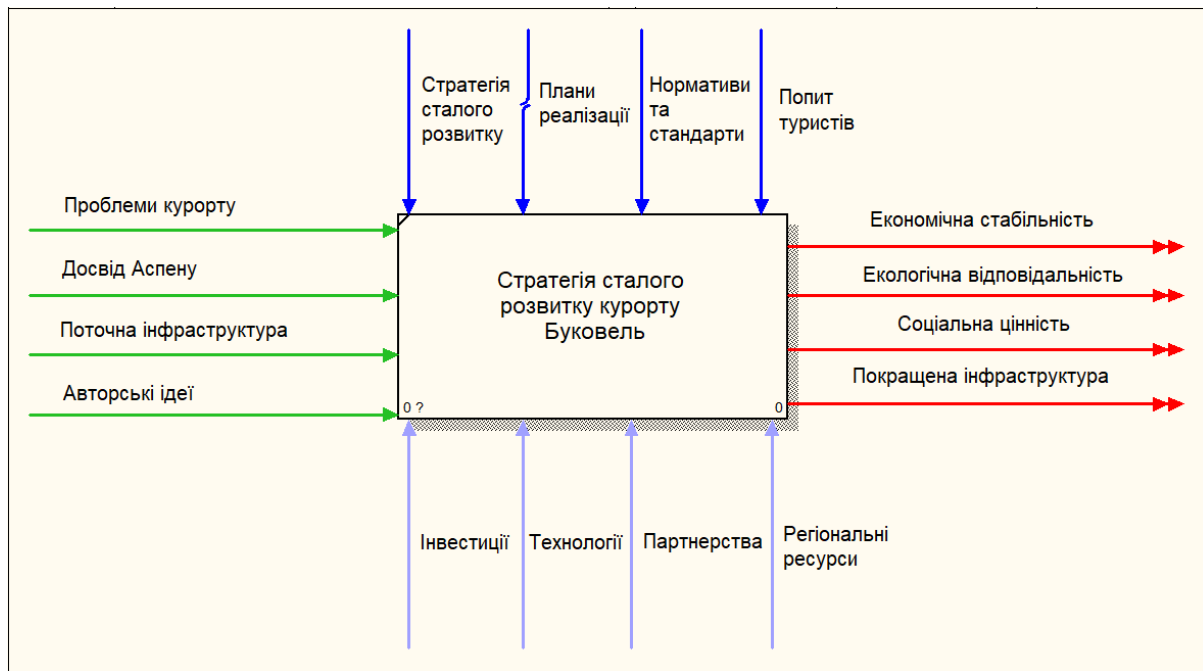

Рис.3.2 Схема стратегічного планування сталого розвитку курорту Буковель (виконано у форматі IDEF0)

З урахуванням авторських пропозицій щодо вдосконалення курорту Буковель (див. пункт 2.3.2), сформована стратегія, що інтегрує ці ідеї в цілісну модель. У рамках нашого дослідження ми пропонуємо підхід, який забезпечить сталий розвиток курорту, доповнюючи вже визначені напрями конкретними планами реалізації, включно з альтернативними транспортними рішеннями (див.рис.3.2).

Екологічна модернізація інфраструктури Буковеля є основою для зниження впливу на довкілля, і в рамках нашого дослідження ми пропонуємо її розширення через інтеграцію авторської еко-ініціативи «Зелений Буковель».

Проблеми високих викидів і деградації природних ресурсів вимагають не лише базових заходів, як-от сонячні панелі, а й амбітнішого підходу. Ми пропонуємо створення енергетичного хабу з використанням гідроенергії малих карпатських річок, наприклад, Прута, для живлення інфраструктури курорту.

План реалізації передбачає запуск пілотного проекту з малою гідроелектростанцією протягом 2–3 років, що доповнить сонячні та вітряні джерела. У рамках нашого дослідження ми також пропонуємо розробку ландшафтного дизайну з місцевими рослинами для зон відпочинку, що стане унікальною рисою курорту, підкреслюючи його екологічну ідентичність і доповнюючи зусилля з рекультивації та збереження біорізноманіття.

Управління відходами та водними ресурсами набуває нового виміру через поєднання досвіду Аспена з авторськими ідеями. У рамках нашого дослідження ми пропонуємо запустити програму «Еко-лідер Буковель», де готелі та ресторани змагатимуться за статус найбільш екологічних закладів, отримуючи маркетингові переваги.

План реалізації включає створення рейтингу на основі обсягів переробки та енергоефективності з запуском у 2026 році, а також співпрацю з регіональними підприємствами для переробки відходів у будівельні матеріали. Це доповнить зусилля з компостування та водозбереження, формуючи комплексну екологічну стратегію, яку ми пропонуємо як частину сталого розвитку.

Також ми пропонуємо створення нового сполучення від станції Яремче до Буковеля шляхом прокладання окремої залізничної гілки довжиною близько 30 км. План реалізації передбачає дослідження техніко-економічного обґрунтування у 2025 році, залучення приватних інвесторів для фінансування та будівництво протягом 5–7 років. Цей маршрут проходитиме через популярне туристичне місто Яремче, інтегруючи його з місцевими атракціями та зменшуючи залежність від автомобільного транспорту.

До того доповнити це мережею електрокарів для трансферів від станції до курорту, що підтримає екологічну спрямованість і підвищить зручність для туристів.

Пропонується запуснути ініціативу «Активне довголіття», яка включатиме оздоровчі тури для людей похилого віку з прогулянками та легкою активністю. План реалізації передбачає створення маршрутів із низькою інтенсивністю, партнерство з санаторіями для медичного супроводу та промоцію через асоціації пенсіонерів із запуском у 2026 році. Це доповнить адаптивні спортивні події та субсидії для місцевих жителів, розширюючи соціальну привабливість курорту, що ми вважаємо ключовим для його сталості.

Також у рамках нашого дослідження ми пропонуємо програму «Буковель для всіх» із турами для студентів і багатодітних сімей, частково профінансованими за рахунок заощаджень від гідроенергії. План реалізації передбачає пілотний запуск на сезон 2027 року з оцінкою попиту, а також маркетинг через освітні заклади та соціальні програми. Це доповнить економ-пакети та зусилля з розширення клієнтської бази, роблячи курорт доступнішим.

Безпека та екологічна свідомість підсилюються через цифрові рішення. «Смарт-траси» із сенсорами для моніторингу стану схилів і попередження про небезпеки в реальному часі через мобільний додаток. План реалізації включає тестування на одній трасі у 2026 році з подальшим розширенням, інтегруючи це з заходами для залучення туристів до збереження природи. Це доповнить фізичні заходи безпеки, підвищуючи рівень комфорту та відповідальності, що ми пропонуємо як невід'ємну частину моделі розвитку курорту.

У контексті підвищення системності та моніторингу сталого розвитку курорту доцільним є впровадження Європейської системи індикаторів сталого розвитку туристичних дестинацій – ETIS. Ця методологія дає змогу здійснювати комплексну оцінку ефективності управління територією з урахуванням екологічних, соціальних, економічних та доступнісних чинників.

Система ETIS охоплює як відповідальне управління природними ресурсами, так і інклюзивність туристичних послуг для різних категорій споживачів, включно з людьми похилого віку, особами з інвалідністю та сім'ями з дітьми.

Інтеграція індикаторів ETIS у стратегічне управління курортом дозволить створити відкриту, доказову систему моніторингу впливу туристичної діяльності на довкілля та місцеву спільноту. Це сприятиме підвищенню прозорості рішень, формуванню довіри серед стейкхолдерів і залученню додаткових ресурсів для розвитку сфери «зелених» інвестицій.

Реалізація цієї ініціативи може передбачати створення окремої робочої групи зі збору та аналізу даних, формування щорічних звітів, а також проведення публічних консультацій із мешканцями та бізнесом.

Паралельно з цим важливо активізувати вже реалізовані заходи в межах програми сталості курорту, що включає зусилля зі збереження екосистем, зменшення забруднення, екологічної освіти, підвищення енергоефективності та оптимізації управління відходами. Подальший розвиток цих ініціатив шляхом включення їх у єдину стратегічну рамку дозволить консолідувати ресурси, уникнути дублювання зусиль і забезпечити комплексний вплив на довкілля, економіку та соціальну сферу регіону.

Згідно з цим, впровадження системи ETIS як інструменту оцінки ефективності сталого розвитку, у поєднанні з інноваційними проєктами, соціальними програмами та екологічною модернізацією, формує основу для стратегічного позиціонування Буковеля як сучасної, інклюзивної та відповідальної туристичної дестинації. Що сприятиме не лише збереженню природного потенціалу Карпат, а й розширенню економічних можливостей громади та зміцненню конкурентоспроможності курорту в міжнародному контексті.

ВИСНОВКИ

Проведене порівняльне дослідження особливостей функціонування гірськолижних курортів Аспен (США) та Буковель (Україна) дозволило виявити ключові відмінності в підходах до управління, розвитку інфраструктури та впровадження принципів сталого туризму. Згідно з поставленою метою, на основі аналізу міжнародного досвіду та оцінки сучасного стану Буковелю були сформульовані практичні рекомендації щодо забезпечення його довготривалої привабливості та екологічної, соціальної й економічної стійкості.

Аспен був визнаний зразковим прикладом комплексного впровадження принципів сталого розвитку: від використання відновлюваних джерел енергії, екологічного транспорту та роздільного збору відходів - до тісної співпраці з місцевими громадами. Це забезпечує курорту стабільну репутацію, високу якість сервісу та цілорічну конкурентоспроможність.

Натомість Буковель, попри стрімке зростання у туристичній галузі, наразі лише розпочинає інтеграцію інструментів сталого розвитку. Його стратегічний потенціал полягає у здатності адаптувати кращі міжнародні практики до українського контексту. Це стосується насамперед зменшення антропогенного навантаження, модернізації транспортної та енергетичної інфраструктури, розвитку інклюзивного туризму й підвищення залученості місцевого населення.

У процесі порівняння було встановлено, що інфраструктура Аспена має вищий рівень технологічності, екологічної ефективності та доступності для різних категорій туристів. У той час як Буковель демонструє високий рівень розвитку готельної бази та сервісу, проте потребує удосконалення у сферах мобільності, енергоефективності та інклюзивності.

У цьому контексті були розроблені авторські ініціативи, покликані посилити стійкість курорту. Зокрема, йдеться про запровадження ініціативи

«Зелений Буковель» як довгострокової програми екологічної трансформації території, запуск залізничного сполучення з Яремче для зниження автомобільного навантаження, розвиток соціально орієнтованих турпродуктів для людей з інвалідністю та пенсіонерів, а також впровадження цифрових інструментів для моніторингу стану схилів і безпеки туристів. Важливим компонентом запропонованої стратегії є впровадження європейської системи індикаторів сталого розвитку ETIS, яка дозволяє об'єктивно оцінювати прогрес, забезпечити прозорість управлінських рішень і сформувати ефективну модель стратегічного планування.

Адаптація підходів Аспена з урахуванням локальної специфіки, у поєднанні з цими ініціативами, дозволяє сформувати довгострокову модель сталого розвитку для Буковелю. Екологічна збалансованість досягається шляхом раціонального використання природних ресурсів, енергоефективності та захисту біорізноманіття. Соціальна стійкість ґрунтується на розширенні інклюзивних можливостей, підтримці громад та створенні умов для цілорічної зайнятості. Економічна ефективність базується на інноваціях, розширенні туристичних продуктів і диверсифікації цільової аудиторії.

Усі ці напрямки створюють синергію, що може трансформувати Буковель у сучасний європейський курорт сталого типу - конкурентоспроможний, екологічно відповідальний і соціально орієнтований.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гірський туризм. Туристична бібліотека. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/krykunova.htm.
2. Географія гірськолижного туризму країн Північної Європи. Спорт і туризм. URL: http://4ua.co.ua/sport/zb2bd69b5d53b88421306c27_0.html.
3. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристичні ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування : монографія. Київ, 2001.
4. Гірськолижний туризм - туристична бібліотека. InfoTour.in.ua. URL: <https://infotour.in.ua/babkin10.htm>.
5. Гірськолижний туризм. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Гірськолижний_туризм.
6. Колодзінська А.В. Основні центри та перспективи розвитку гірськолижного туризму в Україні
7. Островецька А. Д. Історико-географічні особливості розвитку гірськолижного туризму в Європі : Кваліфікаційна робота. Київ, 2021.
8. Гайдук А. Формування туристичної ринкової інфраструктури як фактор підвищення ефективності функціонування ринку туристичних послуг// Регіональна економіка. – 2016.
9. Специфіка інфраструктури гірськолижних курортів. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/novykova8.htm.
10. Гірські курорти // Мілл Р.К. Курорти. URL: https://tourlib.net/books_ukr/resort.htm.
11. Ski lift. Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Ski_lift.
12. Павло Романів Ірина Жук. ОСНОВИ ТУРИЗМУ. Львів, 2013.
13. За загальною редакцією проф В. Г. Герасименка. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону : Монографія. Одеса, 2016.
14. "Aspen Skiing Company: The First 50 Years" by Maxine Benson

15. Aspen Historical Society. (AHS). URL: <https://aspenhistory.org/>.
16. Sustainability Reports | Environment Commitment | Aspen Snowmass. Aspen Snowmass. URL: <https://www.aspensnowmass.com/discover/sustainability/sustainability-reports>.
17. Luxury Real Estate: Aspen, the Most Expensive Town in America. The Wall Street Journal. URL: <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052748703775704576162553297928260>.
18. Aspen Snowmass. Colorado Ski, Snowboard & Mountain Resort. URL: <https://www.aspensnowmass.com/>.
19. A Welcoming Mountain Town; Defy Ordinary. Aspen, CO. URL: <https://aspenchamber.org/>.
20. Буковель. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Буковель>.
21. Історія курорту Буковель. Факультет готельно-ресторанного і туристичного бізнесу. URL: <https://fgritb.knukim.edu.ua/home/news/istoriya-bukovel.html>.
22. Архипова Л.М. Гранична місткість та сталий розвиток рекреаційної зони «Буковель» // Науково-технічний журнал.– 2014
23. Чим відомий Буковель?. Укр-Прокат. URL: <https://ukr-prokat.com/blog/chym-vidomyj-bukovel.html>.
24. VODA club. Найвисокогірніший пляж України. URL: <https://vodaclub.ua/>.
25. Дитячий табір в Карпатах, Літній відпочинок для дітей. Артек-Буковель. URL: <https://bukovel.com/artek/>.
26. Гірськолижне катання. Bukovel. URL: https://bukovel24.com/?gclid=Cj0KCQiAggGrBhDtARIsAM5s0_mZ_Ns45rpWr6s6gQCEZtgEXIlywVAO9JBxJwH9yN4aWm2OY7f3iV0aAnN3EALw_wcB.

27. Михайленко Т. І., Молочко М. А., Вавулова О. В. Проблеми і перспективи функціонування гірськолижних курортів Карпатського регіону. Географія та туризм. 2015.
28. Конох А. П. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців із спортивнооздоровчого туризму у вищих навчальних закладах / А. П. Конох. – К., 2007.
29. Сорочин Яр. *Гірськолижний комплекс*. URL: <https://sorochinyar.com.ua/>.
30. Федотов Ю. Н. Спортивно-оздоровчий туризм: підручник / Ю. Н. Федотов, І. Є. Востоков; за ред. В. А. Таймазова, Ю. Н. Федотова. - 2-ге вид., Випр. та дод. - М.: Рад. спорт, 2008.
31. Дмитрук О. Ю. Спортивно-оздоровчий туризм: навч. посіб. / О. Ю. Дмитрук, Ю. О. Щур. – К. : Альтерпрес, 2003.
32. Світова економіка: підруч. для студ. вищ. нав. закл. / [А.С. Філіпенко, О.І. Рогач, О.І. Шнирков, О.О. Веклич та ін.]. - К.: Либідь, 2001.
33. Туристична діяльність. Нормативна база / упор. О.М. Роїна. – К.: КНТ, 2005.
34. Snowmass voted the #1 ski resort by Condé Nast ‘Traveler’ readers. *News | AspenTimes*. URL: <https://www.aspentimes.com/news/snowmass-voted-the-1-ski-resort-by-conde-nast-traveler-readers/>.
35. Скі-паси і клубні картки. *Буковель. Гірськолижний та SPA курорт в Карпатах*. URL: <https://bukovel.com/skipass>.
36. The Aspen Times «Aspen shows progress — and setbacks — on climate goals» URL: <https://www.aspentimes.com/news/aspen-shows-progress-and-setbacks-on-climate-goals/>
37. The Aspen Times «Challenge Aspen’s Limitless Mountain Challenge returns to Snowmass» URL: <https://www.aspentimes.com/news/challenge-aspens-limitless-mountain-challenge-returns-to-snowmass/>

38. 37. The Aspen Times «25th annual Shining Stars Winter Games coming to Aspen» <https://www.aspentimes.com/news/25th-annual-shining-stars-winter-games-coming-to-aspen/>

39. «Як розвивається Буковель та що у попиті серед туристів» URL: https://tvoemisto.tv/exclusive/yak_rozvyvaietsya_bukovel_ta_shcho_u_popyti_sered_turystiv_172611.html

40. Panchenko, T., Sukach, M., Golub, A. Sustainable Tourism Development in Ukraine. Transfer of Innovative Technologies, 2018. 1(2), 3–20. DOI: <https://doi.org/10.31493/tit1812.0101>

41. Aspensnowmass «Mountain Announcements» URL: <https://www.aspensnowmass.com/four-mountains/mountain-announcements?utm>

42. Snowonly «Water Conservation in Ski Resorts: What’s Being Done» URL: <https://snowonly.com/articles/water-conservation-in-ski-resorts-what-s-being-done?utm>

43. Snow industry news «Seven Ways Aspen Snowmass Is Making A Sustainable Impact» URL: <https://www.snowindustrynews.com/articles/2025/mar/seven-ways-aspen-snowmass-is-making-a-sustainable-impact/?utm>

44. The Aspen Times «The hiring game: In a seasonal town, employers and employees have trouble finding, retaining what they need» URL: <https://www.aspentimes.com/news/aspen-times-weekly-the-hiring-game-2/?utm>

45. Colorado Green Business Network of Aspen URL: <https://aspenchamber.org/explore/sustainability/colorado-green-business-network-aspen?utm>

46. Snow-forecast «Bukovel Snow History» URL: <https://www.snow-forecast.com/resorts/Bukovel/history?utm>

47. Epravda «Буковель перетворюється на туристичну дестинацію» URL: <https://epravda.com.ua/projects/bukovel-peretvoryuyetsya-801227/>

ДОДАТКИ

Додаток А

SWOT-аналіз для гірськолижних курортів Аспен (США) та Буковель (Україна)

Аспект	Аспен	Буковель
Сильні сторони	<ol style="list-style-type: none">1. Висока репутація та історія успіху.2. Розгалужена інфраструктура.3. Ексклюзивність.4. Велика кількість трас і підйомників.5. Привабливість для клієнтів високого класу.6. Сприятливі погодні умови.7. Зручне розташування.8. Різноманітність розваг та туристичні подій.	<ol style="list-style-type: none">1. Доступність для різних класів туристів.2. Розвинена інфраструктура для гірськолижного спорту.3. Різноманіття трас різного рівня складності.4. Розширення пропозиції літнього та весняного відпочинку.5. Постійний розвиток і оновлення інфраструктури.6. Розвинена мережа готелів і ресторанів.
Слабкі сторони	<ol style="list-style-type: none">1. Зависока вартість, як для широкого кола туристів.2. Зменшена доступність для бюджетного туризму.3. Висока конкуренція з іншими світовими курортами.4. Залежність від транспортної інфраструктури.5. Сезонність та обмежений період активності.	<ol style="list-style-type: none">1. Сезонність та обмежений період активності.2. Невисока популярність на світовому ринку.3. Можливість економічної нестабільності в Україні.4. Залежність від погодних умову.5. Залежність від транспортної інфраструктури.

Можливості	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розширення послуг та подій для збільшення привабливості. 2. Ефективні маркетингові ініціативи для повертання нових сегментів аудиторії. 3. Встановлення партнерства з іншими світовими курортами. 4. Збільшення інфраструктури для літнього відпочинку. 5. Розробка пакетів для корпоративних та групових подорожей. 6. Зростання популярності серед молоді та сімейних відвідувачів. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток нових розваг, ресторанів та інфраструктури для повертання туристів 2. Активне маркетингове просування в міжнародному масштабі. 3. Впровадження інноваційних технологій для покращення обслуговування гостей. 4. Розвиток гірськолижної інфраструктури для збільшення конкурентоспроможності. 5. Співпраця з туроператорами та партнерами для створення спеціальних пропозицій. 6. Впровадження програм для підтримки екологічних ініціатив.
Загрози	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зменшення платоспроможності клієнтів. 2. Зростання конкуренції з інших гірськолижних курортів у світі. 3. Потенційні проблеми з екологічною стійкістю. 4. Вплив глобальних криз, таких як пандемія чи політичні нестабільності. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Економічні труднощі, які можуть вплинути на платоспроможність українських туристів. 2. Зміни кліматичних умов. 3. Зростання конкуренції з інших гірськолижних курортів в Україні. 4. Обмежена можливість розширення гірськолижної інфраструктури через екологічні аспекти. 5. Вплив російсько-української війни.

Джерело: створено автором на основі власного дослідження